СВОБОДА
LIBERTY
Часопис для руского народа в Америцї і орган „Руского Народного Союза“.

Рік XV. Ню Иорк. Четвер, 9-го Мая 1907. Число 19. — Vol. XV. New York, N. Y. Thursday, May 9, 1907. No. 19.

Від Головного Уряду Р. Н. Союза в Америці.

Розмет за місяць Апріль 1907.

За померших членів, їх жінок і за случаї калїцтва:

Від. 79. Трофан Гиляк, умер 20 Февруара 1907	1000 дол.
Від. 3. Григорий Борсук, умер 23 Февруара 1907	900
Від. 95. Сильвестер Петрак, умер 27 Марта 1907	1000
Від. 84. Іван Товт, умер 5 Апріля 1907	1000
Від. 78. Зофія Гойсак, жена Андрея умерла 2-го Октобра 1906	400
Від. 53. Анна Подобіньска, жена Михайла умерла 21 Януара 1907	400
Від. 10. Анна Цїркот, жена Тимка умерла 3-го Апріля 1907	400
Від. 19. Іван Пірник за утрату руки	200
Від. 33. Іван Войтановский, за утрату ока	200
Від. 61. Юрий Прочо, нездібність до праці	100
Від. 63. Андрей Бобак, за нездібність до праці	100
Від. 46. Онуфер Тома, за нездібність до праці	100
Від. 56. Василь Ґалайда, за зномане ноги	50
Разом	5850.00
Платня головних урядників за Апріль	155.00
Завдаток на грамоти	275.00
Адмінїстрація „Союза“ за Апріль	334.91
Весь розхід виносить	6614.91

Розмет платить 7.377 членів записаних на цїле посмертне і 704 членів записаних на пів посмертного.

Крім того кождий член платить за орґан „Союза“ по 10 центів, на Фонд Резервовий по 2 центи, на Фонд Народний по 1 центї, на Фонд Бідних по 1 цнт.

Разом платить: член на цїле посмертне $1.00 цнт. а на половину посмертного 57 цнт.

К. Кирчів, предсїдатель. *С. Ядловский*, секретар. *А. Шаршонь*, касіер.

НОВИНКИ.

КАЛЕНДАР.

Май.		
9	Ч.	Василия
10	П.	Симеона
11	С.	Максима, Язона
12	Н.	2 Том. Мел.
13	П.	Якова
14	В.	Єремії пр.
15	С.	Бориса і Глїба

— Преконїзація епископа Ортиньского, як доносить „Дїло“, відбула ся в Римі дня 15-го м. м. На тайнім консисторі папа іменував 28 нових архиепископів і епископів, а між ними о. Стефана Сотира Ортиньского, чина сьв. ВВ., що став — як звісно — епископом для Русинів в Америцї. Номінатови надано титул „епископа з Давлїї“ (chiesa titolare vescovile di Daulia) і характер апостольского пронотаря, отже буде міг висьвячувати сьвящеників та буде посередником між руским духовеньством і народом а француским та айришскими епископами в Америцї.

— О. К. Лавришин видруковав в „Ам. Р. Вѣстнику“ „Братское воззваніе и запрошеніе до всѣхъ Всечестнѣйшихъ Отцевъ Духовныхъ и до всѣхъ амер. г. каѳолическихъ парафій.“ В „воззванію“ тім запрошує о. Лавришин всїх гр. к. сьвящеників, вірників, предсїдателїв Соединенія, Союза і Общества та редакторів Ам. Р. Вѣстника, „Правди“ і „Свободи“ на „предварительное совѣтованіе“ на день 14-го мая до Germania Beneficial Union Hall, 422 6-th Ave., Pittsburg, Pa. Задачею сего „совітованія“ має бути установити програм принятя і привитаня епископа „Ортинскія“ (sic!),взглядно вибір членів менчого комітету. Цікаві тут три річи, перше, що за скликанє такого „совітованія“ взяв ся о. Лавришин, бувший кандидат на американьского епископа, чоловік який, о скілько нам звісно, зовсїм не тїшить ся симпатією ні в дўховников ні вірников; друге, взяв ся за се сам — коли таку справу повинен би вести бодай невеличкий комітет; в кінци „воззваніе“ се оголошено лише в одній часописи а час зборів назначено дуже близький. Не завадить і се пригадати, що о. Лавришин був колись антерпренером о. Годобая а тепер має мабуть охоту відограти подібну ролю супроти епископа Ортиньского. Чи буде з сеї муки хлїб і який — побачимо.

— О. Е. А. Кубек з Маганой Сити, Па. заходить ся коло видання календаря з типиком на рік 1908. Календар сей має появитись найпізнїйше в Новембрі і буде стояти 25 до 35 центів.

— В Петербурзї має виходити нова ґазета українськоюмовою „Рідна Справа — Вісти з Думи“ в місце закритої ґазети „Думскі Вісти“. В сїй ґазетї найбільше писати муть члени Державної Думи. Газета буде виходити двічі на тиждень: в середу та в суботу. Цїна ґазети: на рік 2 карб. (1 дол.)

Адрес контори та редакції ґазети: Петербурґ, Катериненскій канал. д. 14. кв. 29. „Рідна Справа“.

— **Новий закон против Русинів.** Ruthenishe Korrespondenz доносить в ч. 4. з. д. 19-го м. м.: Як довідуємо ся з автентичного жерела, має до двох недїл дістати санкцию закон галицького сойму про розширенє компетенції галицької краєвої ради шкільної і буде оповіщений разом з розпорядженем міністерства просьвіти що-до його переведеня; закон той здає галицьке шкільництво зовсїм на самоволю польскої краєвої ради шкільної, віддаючи її в більшій части шкільних справ власть остатної інстанції.

— **Київского** депутана, епископа Платона призначено на архирейску катедру в Північній Америцї. Епископ Платон відмовив ся від депутатскої посади. Катедра епископа Північної Америки становить найбільшу православну епископію у сьвітї і призначення на неї епископа Платона є для його кроком наперед в його духовній карієрі. Платон житиме в Ню-Йорку. („Рада“.)

— **Тростіси** шкільного дистрикту Олеськів, Ман. задумали спровадити бібліотеку до своєї школи для дїтий, і післали вже $6.00 до книгарнї Наук. Тов. ім. Т. Шевченка у Львові. — Канадийска просьвіта жадає бібліотеки по школах (хоч не примусово), а що рускі дїти не розуміють англійскої мови лише по руски, тому й потреба рускої бібліотеки. Я знаю одного учителя, що посьвятив пів години що дня на читанє цікавих, поучаючих оповідань. За сим можуть пійти і другі тростіси.

— **В Стуарборнї, Ман.** повісив ся фармер, Русин з Буковини, іменем Гаврило Кантомір, маючій звиш 60 лїт.

Як виходить з зізнаня сьвідків, небіщик вже довший час зраджував хоробу ума, а хороба виступила в повнї, коли син продав воли, які старий любив над все.

Комісія вислїдила, що вмер більше зі страху, чим з удушеня і небіщик стояв навіть ще на бочцї, коли його 15 лїтний син відрізував.

— **З Кресон, Па.** доносить Ст. Слївіньский а заразом перестерігає наших людий перед своїм краяном, Алексом Ґлїщаком, який в хитрий спосіб понатягав не тільки його самого, а також богато инших краянів і одної гарної днини счез. Єсть він середного росту, порядно носить ся, волосє у нього біло-жовтаве, очи сиві, ніс скривлений в правий бік, убранє чорне. Має лїт 30. Хтоби його де пізнав, най дасть знати: Stef. Slivinski, Cressona, Pa. Schuykill Co.

— **Подібний** случай притрапив ся М. І. в Нортгемптон, Па. Оден його краян, що мешкав в Скрептонї, попродав річи, відпровадив жінку до краю, а сам переніс ся до Нортгемптон, Па. Там замешкав в М. І., а після тиждня також тихенько виніс ся, не заплативши йому кілька долярів довгу.

Той сам М. І. мав клопіт і з другим краяном, який також без слїду пропав не заплативши йому 30 дол. довгу. Такі то чесні деякі краяне!

— **В Станиславові** арештовано адвоката Д-ра Дарма і Шмуля Лїблїха за асентерункові мальверзації. Посередником в тих справах була своячка Лїблїха Райсова, яка жадала за свою роботу 10.000 К. Коли Лїблїх не додержав обіцянки, Райсова зголосила скаргу на самперед до адв. Дарми. Рівночасно власти військові довідавши ся про сю справу спричинили арештованє Лїблїха. Сей знова, щоби позбутись найнебезпечнїйшого собі сьвідка, жертвував Райсовій через адв. Дарма 1200 К. відчіпного. Остаточно погодились, та на біду судія слїдчий відкрив се тайне підкупство і зарядив арешт Дарма. Справа мабуть поширить ся, бо згаданий Лїблїх оперував на лінії Львів-Чернівці і мав в тій справі богато посередників, людий на високих становищах.

— **Страшний** голод в Хінах. Голод в Шангаю доходить по крайних границь. Тамошний віцеґубернатор, дякуючи за одержану підмогу в сумі 20 міліонів франків, подає, що 10 міліонів людий терпить нечуваний голод, а 3 міліони находить ся в станї остаточної розпуки. Члени ратункового комітету находять всюди трупи з напухлими, зелеными або чорними лицями. Цїлі родини лежать мертві покотом в серединї домів. Гостинцї і дороги повні трупів. Денно гине з голоду по 5000 людий. Люди їдять пільні плоди сирі, а глядання за поживою доводять до грізних заворушень. Що раз частїйше бувають випадки людоїдства. Розкопують навіть гроби і з'їдають трупів.Родичі продають свої дїти за поживу. Для усуненя катастрофи треба 50 міліонів, котрих нема в цїлих Хінах.

Для арештованих руских студентів у Львові:

1). В St. Louis, Mo. члени братства сьв. Арх. Мих. зложили: А. Валенский $2.50: Василь Колодій 1 дол.; П. Сарадиґа 61 цнт.; М. Ґойда, 50 цнт.: по 25 цнт.: Гр. Копча, Ст. Макар, М. Ридзик, Ф. Репа, А Репак, Ст. Шубяк, В. Гіляр, П. Буґель, В. Грошек, Т. Дрвала, Й. Ксьонжек; по 15 цнт.: А. Ридзик, Ю. Дзюбин, А. Калїшевский; по 10 цнт.: Кс. Ґловацкі, Гр. Ридзик, М. Хромоґа, М. Зидик, Демянчик, Т. Короза, Г. Лисак, Н. Река, Я. Ружило, А. Валенский, Гр. Курила, Ст. Бридо, Л. Щепан, Я. Ржезнїк, Ст. Кустра, Й. Коцур. Разом $9.41.

2). А. Шаршонь, Шамокин, Па. 1 дол.

3). о. Л. Левицкий, Шенандоа, Па. 10 дол.

4). Ант. Тимцьо, San Francisco, Cal. 1 дол.

4). З Канора, Саск. Канада: по 50 цнт.: Вас. Овчар, Дмитро Олїйник, Ю. Бординюк; по 25 цнт.: К. Береґула, Ів. Ткач, Гр. Воробець, Ів. Бачиньский, Павло Кудиба, Арс. Калатюк. Разом 3 дол.

Сего тижня зложено	24.41
Попередно	917.80
Разом	$942.21

Всім жертводателям сердечне Спаси-біг! Дальші жертви просимо присилати як найскорше, бо справа нагляча.

Редакція „Свободи“.

Мадярска нахабність. Угорский парлямент в Будапештї радить тепер над шкільним законом, котрий має завести мадярску мову в усїх народних школах. Всї посли не мадярских народів, як Румунів, Сербів, Словаків виступають як можуть против тому законови; та мадярскі посли накидують ся на них зі скаженістю мадярских „бетиярів“, або наших вшехпольских зайдів. Руских послів там нема, хоч Русинів-Українців на Угорщинї поверх пів міліона, а своїх послів не мають вони тому, бо москвофільска дурійка так затуманила руску інтеліґенцію на Уграх, що вона геть відчужила ся від руського народу і не дбає про нього. Мадярів на Уграх (і то після шахрованої на їх користь статистики) є 8 міліонів 588 тисяч, а не мадярских народів на 8 міліонів 132 тисяч (51·4 процент і 48·6 процент). Отже число майже рівне. Мимо того мадярскі посли і полїтики ревуть, що на Уграх є тільки мадярска мова і більше ніяка не сьміє бути! Гідні братанки наших любезних вшехлайдаків чи то вшехполяків, що розґаздували ся на чужій земли і збиткують ся над її споконвічними ґосподарами. Інтересно, що навіть такий нарід, як німецкий, видає з себе велику скількість запроданців-ренеґатів. Професори шеґединського університету, Німцї з походженя, зібрали ся на конференцію, на котрій ухвалили виступити против всенїмецької аґітації — хоч такої на Уграх зовсїм нема. Значить ся, ті панове, щоби прислужити ся Мадярам, виступають против осьвідомленя власного народу.

Індийскі часописи (пол. Азія) помістили ряд манїфестів, в яких наклпкують до відобраня верховної власти чужинцям (головно Анґлїкам), до скликаня свого парляменту і до вибору своїх людий на державні становища.

Ернест Пул.

Ніч, що зробила мене революціонером*).

Було се шість літ тому назад. Я мав літ девятнайцять і був вже послідний рік у малій гірській колеґії. На прожитє я заробляв собі в місті, та не міг заробити подостатком, так родичі мені помагали мені через три роки.

Мій батько був ласкавий, простий мужик і дуже убогий; у сорока літ був вже ссохлий і старий. Він і моя сиводолоса мати мусіли тяжко працювати у своїй гірській хатині, аби кождого року стягнути тих сорок пять рублів; та вони ніколи не давали мені до пізнаня, як тяжко се було. Моя мати була завсігди така весела, коли я приїхав до дому; вона раювала, скоро я її поцілував; скоботала мене, строїла жарти та варила смачну кулешу. Я ніколи не знав, як вона голодувала і пітніла поза тим. Аж одного дня я відкрив се.

Я йшов до дому на пятидневні Різдвяні вакації. День тому назад пройшов я трийцять миль дорогою до гори, а тепер махав великими кроками у долину. Воздух був острий і чистий — можна було єго чути до самого споду легких — та не холодний, бо сонце в нашім краю сьвітить тепло і ясно навіть в зимі. Високо у горі сніжні верхи були такі великі і блискучі, що не можливо було довго дивити ся на них. Птиці сьпівали голосно як лиш могли; ні одна з них навіть не думала про перестанки. Йдучи я сьпівав наші веселі, старі, ґеорґійські пісні одну за другою. Минаючи вози на дорозі, або мужиків на малих, стрімких, вогких полях, я кричав весело: „Добрий день вам! Добрий день! Добрий день!" Я й поцілував дві дівчині — красавиці! Як сьміяли ся їх чорні очи! Тремтіла дівчина вдарила мене, але легко.

Я вступив до хатини одної старої ласкавої бабусі, що довгий час була приятелькою нашої родини. Скоро лиш побачила, що я скрутую з дороги та драпаю ся до її хатини, покинула своє шитє у деревлянім ґанку, пійшла до середини і винесла великий збанок мягкого, червоного, ґеорґійського вина, як се робила завсігди. Та коли я повернув єго дном до хмар і протяжно пив холодний напій, я запримітив, що вона, після свого звичаю, не зачала лепетати своїх ласкавих дурничок. Я опустив збанок, щоб поглянути на неї лучше. Вона дивним зором гляділа на мене.

„Мій хлопче" — сказала — „чому ти сьпівав на дорозі?"

Я похилив ся взад і засьміяв ся, бо вино розгоряче та скакало від коріннів мого волося до кінців пальців у моїх ніг. „Сьпівав? Чому сьпівав, йдучи до дому на Різдво? Ах, бабусю, що є з тобою?"

„Що! — Що!" — Відійшла кілька кроків назад і піднесла своє шитво. Відтак опустила єго знов на землю, зігнула ся і заплакала. Я не міг привести її до говореня. За кілька минут я пустив ся дальше в дорогу і вже майже біг слідуючі дві годині. Остаточно побачив наше село і за пять минут вдрапав ся до нашої хати.

Хата в середині була звичайна почорніла деревляна буда без підлоги. Без вікон. Понад низькими кроквами було велике чорне місце заповнене павутинєм.

Огнище по середині хати було холодне. Хата була вогка і студена. Всі пятеро з моїх братів і сестер, великі і малі кучеряві, босоногі, стояли тихенько довкола чогось у темнім куті. Стара жовта сука Маша стояла між двома з них з натягнутою мордою. Ніхто не бачив, як я входив. По мені морозом пійшло! Я опустив свій мішок з одінєм та Різдвяними дарунками і кинув ся через кімнату. Поглянув через голову найменьшої сестри. Там лежала мертва — моя мати.

Я лиш дивив ся. Моя гортанка якось згрубіла у середині і коли я пробував спитати ся щось, я побачив, що не можу говорити зовсім. По хвилі другі побачили мене — всі лиця обернули ся; і коли мене побачила найменьша моя сестра, її лице зморщило ся і вона заплакала — але дуже слабко. Иньша сестра, що мала шіснайцять літ, сказала шепотом: „Померла послідної ночи". Відтак ми знов всі дивили ся долі мовчки. Прийшов вечір. Поволеньки—поволеньки тіни з чорного місця понад кроквами зсували ся низше і низше. Вже лиш у дверях було видно сьвітло. Вкінци моя найменьша сестра успокоїла ся.

Ввійшов мій батько. Глядів на нас через минутку а відтак уклак на землі і став робити огонь. Клячів в димі між вязками дерева. Дріжачо зітхнувши, я обернув ся і смотрів на него. Виглядав два рази старшим, чим був дійсно; можна було видіти, що він нало став зовсім иньшим чоловіком до кінця свого житя. Сиве волося збило ся в вязку на чубку; два грубі мускули на висках то підносили ся то знижували ся, великі брови стягали ся а очи дивили ся десь в безконечність. Складав галузки осторожно і поволи. Від часу до часу ставав і глядів на землю. Опустив одну круту, сиву галузку, я приклякнув, підніс її і подавав єму. Зразу не бачив її, відтак взяв, положив на купку і підложив під спід білих стяжок з березової кори. Ми клячіли та гляділи, як груба червона поломінь скакала і палахкотіла.

За хвилю обернув ся і вхопив мене за руку. Єго рука була горяча і вогка, єго голос був голосний і старечий. „Завтра" — сказав, — „ти і я, ми оба підемо до отця Ігнатія. Я потребую мати тебе при собі. Ти вчив ся в школах, так ти будеш знати, що говорити. Він мені сказав нині, що я за дурний — за дурний, аби говорити з попом. Ми посварили ся — я не можу тепер про се думати — я зовсім не можу думати. Може ти якось поладнаєш." — Випростував ся на своїх колінах і оглянув ся довкола. — „Тепер мусимо варити — зварити щось. Наймолодші — не їли нині нічого." — Глядів дальше. — „Але що тут є до вареня?"

Я чув ся змучений і зболений своїм трийцяти-милевим ходом того дня, та спати я не міг. Я лежав на широкій прічі з поколеного дерева, збудований здовж стіни. Ціла родина лежала там рядом у своїх одінях та віддихала тяжко. Моя маленька мягко-волоса сестричка лежала зараз коло мене. Вона мала лиш сім літ. Вона кидала ся у сні та говорила сильно про нашу матір. Я старав ся підслухувати, але слова її були поспішні і позмішувані. Зрештою, я не міг довго прислухувати ся до нічого. Раз вона пробудила ся, сіла і гляділа довго на білу пляму у розі хати а відтак вхопила мою руку та стиснула сильно у пітьмі: Шептала скоро і горячо у моє ухо: „Де вона тепер? — Де вона тепер?" Мені забрало се довгий час, поки я обома руками і довгим шепотом приспав її наново. Вкінці її дрожанє застановило ся і віддих її продовжив ся і зрівноважив ся. Всеж таки я держав її; се справляло мені полекшу; остаточно я міг думати наново. Пригадали ся мені батькові слова:

„Послідного місяця твоя мати була слаба і змучена — змучена працею. Прийшов час платити податок. Сего року податок з двайцяти рублів піднесли на трийцять. Ми не мали гроший подостатком, так я робив день і ніч. Так само вона. Вона робила килим і мала дістати за него пять рублів. Робила при тім більше, чим місяць. Майже не спала. Єї гіршало і гіршало. Кров почала йти з горла. Вона часом дусила ся через брак воздуха. Так се є причина, чому вона змерла. Податок".

„Отсе є причина. Податок." — Я повтаряв собі сі слова, як яку погану пісню, ще раз і ще раз, оперши бороду на мягкі кучерики моєї сестрички, дивлячись крізь двері на чорні верхи гір, що підносились до зьвізд. Вкінці зьвізди побіліли, мрака розплила ся по узгірях і холод вдрапав ся до хатини. Пташка почала щебетати а відтак стала. Я старав ся думати. Нове чутє почало повзати по моїх жилах; і всі мої мускули ствердли. „Отсе є причина. Податок."

Ранним ранком я відвів мого батька до попа. Наш піп попував ще мойому дідови. Кожде з нас дітий а навіть наша матір сорок літ тому назад хрестили ся у него. Він був високий, тонкий строго-окий старець у чорній рясі; мав довгу бороду і тверді пасма сивого волося на плечах; єго костисте лице було завсігди стягнене і строге; позір тупий; глубокий голос повільний; і ніколи не чутно було у нім веселого звуку. Приятелів не мав і їздив самітно гірськими дорогами; всі діти а навіть старі люди бояли ся єго. Раз, будучи ще мальчиком, я поганяв цапа, що на нім їхала верхи моя сестричка. Старий цап вів ся так поважно, що якісь проїзжі богаті і ситі купці здержали ся і засьміяли ся. Піп був з ними. Коли вони сьміяли ся, він також намагав ся усьміхнути ся ласкаво до нас. Се був одинокий раз, що я бачив, як він намагав ся але усьмішка єго виглядала на ґримасу без жадного житя. Ходила стара поголоска, що єго жінка не бояла ся єго і господарювала ним, але й вона не видержала і втікла. Він отвирав уста лиш при двох нагодах. Або говорив до Бога, клепчучи молитви і Служби божі, або говорив до мужиків, бурмотячи: „плати, плати."

Єго дім стояв висше під горою на краю яруги Можна було відразу сказати, що се дім попа; або якогось иньшого богача, бо в нім було чотири чи пять кімнат.

Стара служниця лишила нас в темнавій кімнаті з синими стінами зараз коло кухні. Ми чекали годину — дві; ми оба були такі прибиті і ослаблені, що не могли зміркувати, як довго се було. Ми гляділи на сьвяту ікону у великих золочених рамцях на стіні, що перед нею дуже слабко, трясучись, горіла вічна лямпа. Дім був цілий мертвий і мовчазний, з виімком, коли жінка ходила по незастеленій підлозі. Вкінці ввійшов високий піп.

Витягнув до обох нас свою руку для поцілунку. Відтак впялив строго свої тупі очи у мого батька і заговорив низьким, твердим голосом:

„Так ти, Давиде, знов тут? Сподію ся, що тим разом ти приніс гроші.

Безвиразність погляду мого батька перемінила ся в тревогу.

„Як можу я принести гроші?" — почав тихо, загикуючись, — „Я сказав вам вчера — я придумати не можу, в який би я спосіб призбирав аж стілько — придумати не можу."

„Так будь здоров!" — Піп траснув руками. — „Можеш ховати свою жінку сам. Яу будеш скаржити ся кому, що я не хотів її поховати, а вони прийдуть і спитають мене чому, тоді я буду мати богато добрих причин для доказу, що я правий! Тепер заберай ся!"

Мій старий батько впав на коліна а відтак і на руки; так дуже був ослаблений послідною ночию.

„На велику милість божу! — закричав," — помоли ся за неї і спаси її душу від вічного огню! Бог мені сьвідком, що я робив всьо, що лиш міг — що лиш міг, аби зібрати для вас гроші в заплату за похорон. Ви мусите її поховати! Давно ще, коли вона родила ся, ви молили ся за нею! Ціле її житє ви були її духовним батьком. Ви не повинні лишити ей й тепер! Ви не повинні!",

„Хлопе!" — сказав піп, дивлячись холодно в долину і простягаючи свій довгий палець, — „ти безличниий! Як сьмієш ти говорити в сей спосіб до свого сповідника? Як сьмієш ти резонувати перед своїм духовним батьком? Стань! Се не поможе.... Гм „— коли мій батько цілував попову одіж. —" Отсе є лучше. Давиде, я знаю твої думки, навіть найменьші думки, бо Бог дав мені таку силу над твоєю душею. Я тебе знаю. Ти маєш богато гроший. Я кажу: богато маєш гроший на чортівські річи, а не маєш гроший для Бога!" — Тупнув ногою коло трясучих ся колін мого батька.

„Ви мужики робите ся раз в раз більше колючі! Я жадаю і жадаю гроший! Але нічо! Ви забули Бога!"

Мій батько заслонив обома руками свою голову від проклонів.

„Ні, ні!" — шептав. Я ледви похопив єго слова.— „Я не забув. Я не маю гроший! Мій податок побільшив ся. Що я маю вдіяти?"

„Спини ся!" — сказав піп. — „Ти нарікаєш на податки. Ти нарікаєш на свого володітеля, царя. Як ти ображаєш царя, то ображаєш і Бога! Тепер слухай. Я перестерігав тебе ще послідного Великодня, коли ти не хотів мені заплатити — я казав, не будь таким безбожником. Не плюй в керницю, бо може колись схочеш з неї пити. Так я казав. Я перестерігав тебе, а ти стояв опором. Тепер прийшла пора. Бог покарав тебе за твою безбожну колючість тим, що вбив твою жінку. Ти противив ся церкві; ти не хотів платити. Так кажу тепер прийшла пора." — Дивив ся хвильку в долину на лице мого батька а відтак сказав поволи: „Буду говорити з Богом і він приготовить страшне місце в пеклі для твоєї жінки — поки не заплатиш."

При сім я усьміхнув ся, але скоро підніс до лиця руку, щоби вкрити усьмішку. Відтак глянув на батька.

Єго лице було цілком змінене. Не було більше слабости! Він боров ся між страхом і злостию. Та піп не запримітив нічого. Він тягнув дальше:

„Тепер рахуй. Від Великодня мали ми десять сьвят.' Рахував поволи на своїх палцях. Вісім малих, а два великих. Ти не заплатив ні за молитви, ні за служби, ні за нічо, у жаден із тих днів. Тепер, коли даю їх тобі всі разом, то дам таньше. Вісім малих по три рублї кожде; се буде двайцять чотири рублї. Два великі по пять рублів кожде; се буде десять рублів більше. Загалом се буде трийцять чотири рублї. Се є безусловно найнизша ціна. Дати се таньше було-б образою для всемогучого Бога. Бо і се є за низько.

„Ти вже винен Богу трийцять чотири рублї. Але чекай, я забув. Ти не заплатив ще всього за слюб звиж двайцять два літ тому назад. Ти все ще винен три рублї. Се робить разом трийцять сім рублів. А тепер ти хотів би похорону на борг, як не заплатив ще й за слюб! Дурацтво! Чоловік в твоїм віці — та думати так по дитинячому. Я маю тобі лиш одно сказати. Думай і думай глубоко, де маєш дістати гроший. Бо вважай, що без сего твоя жінка мусить—" Піп сердито підніс свою довгу руку.

„Отче!" — закричав старий, трясучись зі страху чи з злости — я не знаю сказати з чого — „я вам не можу заплатити! Я не маю нічого. В осени я продав на податок всю кукурузу. Я задержав лиш досить — лиш досить на прожитє дітий і двох волів через зиму! Я вам не можу заплатити! Я — я вже опинив ся в дірі!" — Єго очи сверкали дико. Я почав побоювати ся, що він що з собою зробить.

„Не гаркай, як битий пес! закричав піп. — Я кажу, що ти мусиш дати мені гроші! Я вас всіх знаю, бо я батько душ ваших. Я маю власть від Бога. Я вас знаю гаразд. Ви всі затроєні сими новими думками. „Я не можу нічого дати для церкви" — плачете. „Я не маю сам з чого вижити!" І сейчас після того йдете та низько клоните ся перед діяволом і говорите: „Ходи, мій новий батьку. Тут всі мої гроші. Кілько бажає ваше сатаньске величество?" — Тепер вже й холодне лице попове заворушило ся. Крапельки поту блищали понад єго великими білими бровами.

„Що се ви думаєте?" — Мій батько відвернув своє лице і я міг бачити, як нагло він перестрашив ся. Єго голос був знов низький. — Хто? До якого чорта я ходжу.

„До учителів"! До всіх злих чоловіків і жінок у колеґії, що трують твого сина новими науками. Ти платиш їм сорок пять рублів в рік. Я знаю, бо я сліджу за тобою. Ти відібрав сі гроші від мене. Гроші сьвятої церкви покладені у стіп сих учених чортів!

„Чорт запропастив Еву, чи ні? А тепер вас всіх провадить на запропащенє!" — Обернув ся і червоними очима засьвітив на мене. — „Вчить гордости супротив Бога і царя і всіх володітелів. О, як ті нові чорти хихочуть ся, виробляючи свої сітки у колеґіях! „Будеш всемогучий як Бог" сказав чорт-вуж до Еви. Але що сказав Бог до Еви після того? „Тепер, Ево!" крикнув Бог мов грім, „Ево! Всі твої доньки будуть родити дітий в муках!" Так сказав Бог. Але тепер ти — ти! Не лиш брови і плечі і ноги і руки твої будуть пітніти, але й з голоду вмреш! Ви собаки! Ви дураки, що думаєте — думаєте, що можете скакати висше своїх носів! Богохульники! Здрадники царя! Здрадники Христа! Проч звідси!"

Чорно-червоний на лици, з руками трясучими ся у широких рукавах, високий піп обернув ся і великими кроками опустив кімнату.

Ми дивили ся один на другого у мовчанці. Лице мого батька виражало безрадність. Злість горіла ще в єго очах, але він був занадто зломаний жалем за жінкою; у хвилці злість згасла.

Ми пійшли до дому до моєї мертвої матери і сиділи над нею цілий день. Мій батько стало глядів на неї. Злість і мука на переміну вскакували в єго очи. Я раз в раз більше бажав бачити сей злісний погляд. Я сильно думав. Нове чутє, яке я мав послідної ночи, повзло вже через мене кождої мінути. Я кріпко пас очима старого.

Над вечір обох нас закликали до участка поліцийного. Взяли нас перед пристава.

Він був чоловік літ пятьдесяти. Виглядав зовсім як піп, а був короткий і сильно збудований, з карком грубим мягким і лицем цілком червоним і напухлим; палці єго дрожали від перепою. Він був при війську, а тепер дістав се спокійне місце; ніколи за молоду не вчив ся читати, доперва аж в трийцятім році. Говоренє справляло єму завсігди клопіт, бо духа не ставало, ум був притомлений і можна було видіти по єго очах, що він завсігди старав ся позбирати свої думки і держати їх вкупі. Слідні були на нім всі признаки любителя горівки. Кождого ранку був хмарний, кождого полудня задирчистий, кождого вечера ставав що раз і що раз більше дурний.

Ми застали єго в задирчистім періоді. Лежав на софі одягнений в довгий сивий плащ. Плащ був незамкнений з переду і можна було бачити єго чорні волохаті груди. Держав циґаро дуже твердо у зубах, білий кіт лежав єму на руці, а палці рук дрожали на хребті кота.

„А-а, ви прийшли," — заморкотів, дивлячись на нас спід-лоба своїми тупими очима. Він навіть не рушив головою: не міг. — „Станьте там, де я вас міг-би бачити." — Пробував говорити два або три рази, але не міг зачати. — „Се довгий час! — Довгий час!" — Пристанув, щоби голосно відітхнути, відтак став знов збирати свої думки. — „Я хотів — на вас — покласти свої руки." Примкнув очи. — „Бо" — нагло отворив свої очи і підніс ся може яких шість цалів — „бо ви — ви належите до сьвятої церкви! Се робить вашу провину — се робить її тим тяжшою! Як би ви були Магометанами, я вас лиш вибатожив би. Та ви православні. А коли православні піддані відмовляють ся від християнського похорону, тоді — ах!" — опустив ся назад і примкнув очи.

„Прошу, пане" — я спитав єго, — „скажіть, пощо ви нас тут прикликали?" — При сім єго повіки піднесли ся знов і він видивив ся на мене занадто здивований аби й думати щось. Яж говорив скоро, поки він зміг взяти ся до відповіди. — „Ми не можемо похоронити її, бо не маємо гроший. Піп сказав нам, що ми мусимо покласти її у землю самі. Він сказав, що буде карати її душу у пеклі. Але пощо прикликали нас тут у справах душевних?", — При сім мій старий батько глянув на мене і потакнув головою; затиснув уста і дивив ся твердо на пристава, що лежав, намагаючись говорити.

„Псе! собако!" — закричав вкінці пристав. — „Ані не думай, ані не пробуй розумувати переді мною! Невільно! Не вільно! Я кажу, що ви відмовляєте ся від погребу! Ти богохульнику! Ти — Га! Га! Сей дурак говорить про церкву! Пробує говорити про церкву! Прямо до каторги! Я зужию цілий березовий ліс на твою спину! Чи я не знаю свого обовязку — ах! —аби аж ти мені про него говорив? Тепер слухай. Я маю розкази; ти образив церкву; я говорю до тебе, як батько; я маю всю силу; я відвічальний лиш перед самим царем — а ви — ви підлі собаки, ви важите ся — думати переді мною!" — Лице єго зморщило ся і почервоніло і маленька сіра шума виступила на єго губи. Кіт, перестрашившись, скочив на підлогу. — „Чи ти знаєш, до кого ти говориш? Чи ти знаєш, що я можу зробити всьо? Ваш старший говорить, а ви — ви важите ся вдавати ся з ним в розумованя! Проч!"— Голос єго урвав ся і знизив ся до острого шепоту: „Васька! Принеси горівки!"

Вскочив слуга Васька з великою карафкою на тарілці. Ми виходячи, зударили ся з ним і вибігли на двір. Йдучи долі сходами, ми чули, що пристав ще кричав, очевидно забувши, що ми вийшли: — „Пси! Стулити морду! Не розумуй! Проч! Батогами вибю! Морди обкровавлю! Гей, гей! Ходіть назад!"

Ми вбігли знов. Він лежав обезсилений на софі — дурний період дня зачинав ся. Слабо махнув рукою.

„Йдіть — сидіть у хаті!" — замуркотів. — „Не рухайте ся з хати! Моя поліція вдасть ся до вас. Я старію ся, старію ся, за старий, щоб марнувати ся — з вами, з худобою! Тепер геть! Ви! о ви!"

Ми відійшли назад до нашої хати. По дорозі я глядів на ст-

*) Замітка: Сумна автобіографія, що тут слідує, не є видумана, а списана із дійсного житя. Ернест Пул списав її майже слово в слово від одного молодого кавказького провідника мужицького, якого церковна тиранія, поліційна бруґальність та строгий перечуд против образованя мужиків зробили революціонером. — М. С.

тюнне, мовчазне лице мого батька. Я міг бачити, як тяжко він відчував і думав і як змінював ся. Два, три рази ми обертали ся і дивили ся один на другого, але не говорили.

Відтак ввійшли ми до хати і не могли думати про нічо иньше, як про матїр. Моя сестра замкнула хату і держала дітий на дворі на сонявнім сьвітлї і давала їм вечерю. Для нас запах вечері був немилий. Ми посідали на пень і почали думати.

Вечером прийшли два поліцейських з молодим урядником. Він був великий і ситий, з мягкою рижою бородою, єго очи топили ся у смальці лиць, та голос єго був веселий і він заговорив ласкаво до мого батька.

„Давиде“ — сказав — „ти мусиш поховати свою жінку.“

Тоді мій батько оповів єму цїлу історію.

Веселий офіцер не слухав, лиш моргав та усьміхав ся до моєї сестри, що скулила ся в кутї, де лежала моя мати.

„Але, слухай!“ — закричав нараз; він був трохи сердитий, що моя сестра не хотїла до него відморгнути. — „Ніхто тебе не питає, чи ти хочеш заплатити, чи нї. Я кажу тобі, Давиде, старий псе, що як будеш противити ся, та пробувати вдавати мудрагеля, то я скажу тя нагайками спарити від ніг до голови, що й купелї відтак не схочеш. Я прямо змучений тим заводженєм.“ — Оберну ся до поліцейських. — „Гей, поліцейські, беріть оба єго воли і ведіть до попа.“ — Поглянув на батька. — Ну, тепер розумієш мою хитрість. Слова не є найлучшим средством говореня. Клякай. Усьміхай ся! О, хитрий старий псе! Дякуй мені за спасенє своєї душі!“ — Мій батько на колінах лиш блискав очима. — „Тепер вставай і йди за мною.“ — Взяли і мого батька і волів.

За дві години батько прийшов назад. Цїлий був обдрапаний і обкровавлений, але, бачилось, не відчував сего.

„Катя!“ — крикнув до моєї сестри, ловлячи єї за руку. — „І ти, Михайле! Втікайте! Поліція йде, щоб вас арештувати. Скоро!“

Благав нас. Хоть як був змучений і обкровавлений, а не хотїв лягати. Не хотїв дати сестрі завязати єго рани. Не хотїв навіть стояти. Ходив лиш по хатї великими кроками.

Катя і я перешіптували ся. Около півночи ми збудили найменьшу сестру і трох братів і спакували їх убраня та стару куклу у мішок і відвели їх. Стара Маша бігла за нами. Ми зійшли долї до одної хати і лишили їх там з добрими сусїдами. Відтак прийшли назад до нашої хати.

Старий і доси ходив сюди і туди поперед своєю жінкою. Не говорив ні слова, лиш дивив ся все вперед. Хата була дуже темна. Огонь пригас і перемінив ся в сиву купку з червоним осередком а поломінь підскакувала лиш від часу до часу, мигаючи у тьмі; великі тіни скакали по деревляних стїнах.

Ввійшовши ми нїчого не чули. Ми не говорили до батька; зібрали кілька наших річий у два мішки, потикаючись у пітьмі. Вскорі стара сука отворила двері своїм носом, ввійшла і стала терти ся попри нас, то впихаючи свій ніс у наші руки то лягаючи нам під ноги.

Раз Катя прикликала мене, де лежала моя мати. Сьвічка горіла коло єї голови. Зараз там на земли була калабаня татової крови. Мабуть стояв там довго на однім місци.

Вкінцї ми скінчили і здержали батька у ходженю. Всї прийшли ще раз глянути на нашу матїр.

„Я знаю“ — прошептав старий. — „Прийшла до мене сеї ночи і сказала: „Йди скоро. Схорони мої дїти. Се лучше для моєї душі, чим сто погребів. Йди“.“

Кілька годин йшли ми при сьвітлї зьвізд і ніхто з нас не сказав нї слова. Мій батько йшов вперед. Вкінцї зачекав на нас, щоб ми дігнали єго. Вхопив мене сильно за руку. Єго червоні очи огнем запалали. Я тямлю кожде слово, що він казав.

„Слухай, Михайле, тепер ти знаєш, яке страшне се є житє. Ти втратив матїр. Єї вбили податки. По що є сї податки? Аби виживляти сего поліцейськоо, аби виживляти царя, от і всьо. Цар і поліція і судді всудили єї на смерть. Ми старали ся похоронити єї. Ти чув попа. Тепер гляди. Ось моя кров. Що се зачить? За що мене нагайками збили? Я тобі скажу.

Як взяли мене до попа з волами, то ситий урядник поїхав вперед і випив вже дві фляшки горівки з попом.

„Давиде“, — сказав урядник, — „твої воли пропали і ти не можеш нїчого робити. Ти згинеш з голоду. Та глянь. Я не хочу твоїх волів. Я ласкавий. Ти менї не давай нїчого — лиш свою доньку. Я хочу старшої, що стояла коло старої померлої у хатї“.

При тім я почув як молода Катя вхопила мою руку у пітьмі. Я вхопив і єї.

„Дай менї як служницю“ — сказав урядник. — ‚Вона буде у мене робити один рік і відробить цїну волів. Як вже не буду єї потребувати, даю тобі слово чести, як урядник, що не лишу єї у ганьбі а скажу одному з поліцейських, щоб оженив ся з нею. Тепер вважай, який я ласкавий“, сказав сей обжора усьміхаючись. „Твоя донька не варта й за одного вола а я даю тобі два воли лиш за один рік з нею.“

„Тут нараз моя стара голова запалилась! Я плюнув єму в лице. Єго люди почали мене прати нагайками. Били мя таки прямо у поповій кімнатї. А між ударами я чув, як ситий урядник кричав: „За сю ганьбу я мушу пімститись. Тюрма і смерть! Тюрма і смерть!“

„Так обоє ви мусите бачити, що нам вже нема чого нїколи вертати ся до дому“.

Тут мій батько закінчив мову. Ми стояли всї троє та дивились одно на одного. Ми всї знали, що нам тепер робити. Вскорі ми почали йти скорійше. Ми говорили голоснїйше й голоснїйше. Ми говорили аж поки ніч не похолоднїла і не побілїла від мраки; вскорі хмари пожовтїли над чорними краями гір. Почав ся день...

Революційні книжки і теорії? Дурацтво! Є горячійші річи, чим книжки.

З анґлїйского перевів Мир. Стечишин.

Дописи.

З Канора, Саск., Кан.

По довгій та острій зимі, яка без милосердія тиснула сильними морозами і вітрами зо сніговицями, настала красна весна. Часи вже цїлковито змінились, воздух став лагіднїйший, сонце щораз ліпше пригріває, снїги топлять ся, води спливають поточками у низші місця, худоба рушилась на фарми шукаючи поживи, фармері лагодять до весняних робіт рільничі знаряди, одним словом всякий будить ся до нового житя. Обширнїйше про се не розписуюсь, а лиш додам пару слів про нашу „читальню“ імени Івана Сандуляка, яку заложилисьмо дня 5-го січня с. р.

До читальні сходимо ся кождої недїлї і в сьвята. Ґазет і всяких цїкавих і пожиточних книжочок до читаня маємо досить, та як то красно і мило аж серце радуєть ся, коли посходимо ся в означене місце; одні читяють, оповідають і розяснюють, другі слухають, а все о чімсь важнім і пожиточнім так, що всї члени читальні задоволені вертають до дому.

Одної недїлї на наших читальняних сходинах згадалисьмо і про львівских студентів, які борять ся з Ляхами-кровопійцями, про гнет бідного, поневоленого народу і зложилисьмо для них $3.00, які засилаємо на руки редакції „Свободи“. Хоч маленька то сумка, а все ліпше мало, як нїчого.

Імена жертводателїв слїдуючі: по 50 цнт.: Василь Овчар, Дмитро Олїйник, Юрко Бординюк; по 25 цнт.: Кость Берегула, Іван Ткач, Григорій Воробець, Іван Бачиньский, Павло Кудиба і Арсеній Калатюк.

На останок звертаюсь до вас, братя Русини, котрі ще не маєте доси читальнї, старайте ся єї як найскорше заложити, а переконаєтесь, що за користь і роскіш з неї для всїх.

З поважанем,

Василь Овчар.

——

З Едмонтон, Алта., Кан.

Русини в Едмонтонї, думаю, суть найпрогресивнїйші в Америцї. Бувем в многих містах Злуч. Держав, переписував ся та говорив з людьми, що також їздили по Америцї, алеж не був і не бачив нїгде, щоби Русини зробили такий крок як власне в Едмонтонї під взглядом матеріяльного, культурного і морального поступу в так короткім часї. Едмонтон має дві рускі торговлї мішаних товарів, бучерню і реставрацію.

Русини, що ссїли на гомстедах (земля надана правительством), також суть задоволені дуже, бо фарма, що вже найгірша все вартує $1.000; декотрі фармері, що осїдали на земли без цента, днесь вартують около два тисячі кожен. Тому пару лїт ще Канадийцї сьміяли ся з Галичанів (Galician), але днесь то вже поважають і цїнять наших людий висше Нїмців, і що до спекуляції або бизнесу признають, що наші люди суть дуже способні (intelligent) та поступові.

Едмонтон є столиця Алберти, має наоколо добрі землї, вугле, два млини, дві трачки, має будувати бровар, що буде вартувати около $250.000, різницю, що буде вартувати около $500.000, парлямент, величезний міст для желїзничої дороги через ріку, досить, що на роботи вийде около 2 мілїони долярів. Через Едмонтон піде що найменше 3 желїзничі дороги, а се, як кажуть вчені, віщує сему місту кольосальну будучність. Тут і фабрики будуть множитись, бо вугля є подостатком і весь гандель Алберти і по части Британьской Колюмбії мусить ся концентрувати в Едмонтонї. Тепер як раз Русинам час приїжджати сюди і бути першими а не послїдними. Гроший не треба тримати в банках, щоби ся другі ними доробляли, або возили ся з ними до старого краю і назад. Тут можна робити на себе, а не на капіталїстів і можна всїм добре жити. Отже раджу Русинам приїзджати сюда, роботи є досить в майнах, платня від $2.50 до $5.00; на верху також хоч де можна дістати $2.50 на день, а ті, що мають гроші, най купують землю лоти в містї та будують доми, а зароблять добре; можна завсїгди заробити 25 дол., значить від сотки можна заробити 25 до сто дол. на рік. Я сам заробив за рік 1906 5 сот дол., значить кожда сотка принесла пять соток за рік 1906. Я накупив лотів, а потому продавав. Можна тепер еще заробити 50 дол., значить з соткою можна заробити 50 дол., бо земля ще тана і за дурно ще мож дістати, але треба іти троха дальше від міста та желїзничих доріг. Ще раз раджу Русинам іти сюда, бо я був майже по цїлій Америцї, а не видів лїпшого місця зробити гроші. Хто мене знає, то певно менї повірить, бо я тому 10 лїт був в Пенсилвенії, потім в Алясцї, Калїфорнії і других містах, і який був там, такий самий і тутка. Хто має вже дуже добру роботу і не хоче приїхати сюда, то може купити і продати через мене, а вийде добре на тім. В мене можна продати і купити лоти, фарми, доми до мешканя і бизнесу. Хто не хоче купувати нїчого, то може свої гроші позичити на добрий процент і дістане морґіч в родї акту натурального. Як прийде час, то може затримати землю чи там що иншого собі, або продати, а заробок певний і добрий.

Хто схоче в тій справі дещо більше довідатись, хай пише на адресу:

G. Krikiwsky,
Box *501* або *538* Kinnistino Ave,
Edmonton, Alta., Canada.

——

З Сан Франсиско, Кал.

На поклик „Свободи“ що до інформацій о зарібкових відносинах доношу, що тут в Сан Франсиско і взагалї в Калїфорнії робота йде досить добре, а платня есть більша як на всходї, хоч жити не дуже дорозше. Помешкане в Сан Франсиско есть дорозше, але тепер цїна спадає, бо місто відбудовує ся скоро. Тоті, що задумують зістати тут на стало, найлїпше зроблять, если куплять лот землї. На краю міста можна купити ще дешево, від 200 дол. і висше, а хатчину можна побудовати малим коштом. Богато людий тут жиє в шатрах цїлим роком.

Роботу можна дістати в всїляких занятях, а робітник дістає 2 до 3 дол. На контрах як в трачках, на фармах і садах платять місячно 30 до 60 дол. і бодр. Ремісники заробляють дуже добре — 4-9 долярів, як до ремесла, але о роботу труднїйше, бо по вогни наїздило ся їх з цїлого сьвіта і треба належати конечно до юнії. Русинів тут мало. При простій роботї найбільше Італїйців, Греків, Дальматинців, Хинців і Японців. Варта би було, щоби і Русини рушили ся на захід. Найлїпше сюди їхати тим, що вже знають по анґлїйски. Добре тут також для тих, котрі люблять лагідне підсоне, або котрим острий клїмат на всході шкідливий. Правда, що дорога сюди коштує богато долярів, але они вернуть ся, бо робота лїпше платна і роботи не бракує. Желїзницї потребують богато людий і дають тикети по зниженій цїні або за дармо, если робітник обіцяє довше працювати в них. Менша платня, але за тое приемнїйша робота есть при збараню шпараґів (ярина), черешень, грушок, яблок, бросквинь, поморанч, оливи і т. д.

Русини-Українцї прибувші до Сан Франсиско можуть удаватись о пораду до: Михайла Ферлея, Николи Арсенюка, Антона Тимця. Всї три на Prague Str., між Russia і France Avenues.

——

Збирають ся тут люди під проводом Д-ра Albertus-а (Фінляндчика) закладати кооперацийну кольонію в околици, где сходять ся границї Бразилії, Парани, Аргентини (Territory Missiones) і Параґваю. Єслиб той рух удав ся, то моглоб се мати значінє і для руских кольонїстів в Паранї, бо люди з сих сторін могли б завести тутешні методи господарки, і показати, що можна зробити в тамтих диких але богатих сторонах, клїматично подібних до Калїфорнії. Тутешні люди справдї богато зробили в Калїфорнії, краєм під многими взглядами гіршим як згадані краї в полудневій Америцї.

З поважанем,

А. Тимцьо.

——

З Вінніпеґ Біч, Ман., Канада.

Вже шість лїт минуло від часу, як наші люди поселились в сїй кольонії, але руху тут жадного не було, а о орґанїзації ніхто і не подумав. Перше поставили школу і постарали ся о руско-анґлїйского учителя в особі п. Василя Когута. Сей чоловік бачучи непорадність і брак просьвіти нашого народа, взяв ся щиро до працї. В недїлю дня 14-го цьвітня с. р. скликав він мітинґ і завізвав присутних до орґанїзації, до заложеня читальнї. Також його товариш, Дмитро Якимiщак, вияснив, яка користь з читальнї і заохочував до неї. По горячій промові учителя Когута присутні згодились на читальню і заповіли загальні збори на слїдуючу недїлю. Дня 21-го цьвітня відбули ся загальні збори досить красно і на них то з'орґанїзовано читальню просьвіти ім. Маркияна Шашкевича, а заразом ухвалено, що читальня є філїєю Товариства ім. Т. Шевченка в Вінніпеґу. Орґанїзація відбулась після статутів Тов. ім. Т. Шевченка, а до нового виділу ввійшли: В. Когут, голова; В. Воїнко, заст. голови; М. Петровский, секр. прот.; Ф. Начевский, секр. фінан.; В. Гавриш, скарбник; Ю. Білан, бібліот.; І. Пилатик та А. Косцельник, виділові. До контрольної комісії ввійшли: Ф. Русин, Г. Воїнко та. В. Гавриш. До читальнї вписалось 19 членів, члени зложили вступне і приписані вкладки в сумі 12 дол., за котрі на початок запренумерували деякі часописи так американьскі як і старокраєві.

Братя Русини! Кличемо до вас! Орґанізуйтесь та закладайте читальнї по кольонїях. Час нам вже пробудитись та брати ся до дїла, а тоді певно ясна доля загляне і до наших похилих хат.

М. Петровский, секр.

——

Йонкерс, Н. Й.

Хочу сказати о Геркімер. Я приїхав був там 16 апріля і дістав зараз роботу за $1.50 на день в столярни. Переконав ся я, що справдї роботу там дістати легко, тільки труднїйше дістади гавз для фамілії. За те можна купити на власність (від $1.700 і висше.) Мешканців всїх 7000. Я вернув назад до Йонкерс, бо тут більше ($2.65) заробляю. Хто не має роботи може єї там дістати. Тикет з Йонкерс коштує $4.26. в одну сторону.

Никифор Дурняк.

——

З Елизабет, Н. Дж.

Отсим маємо честь повідомити всїх, кому добро церкви руской справляє радість, що і Елизабет стає на рівни з инчими давнїйшими парохіями і в справі орґанїзації поступає хоч поволи, але стало вперед. І так заходами попередних сьвящеників, особливо о. Струтиньского, вибудовано хоть тимчасову церковцю, а тепер робота йде в напрямі дальшої орґанїзації. Купують ся всякі річи потрібні і готовить ся поволи ґрунт до будови величавійшої церкви. Одним кроком до того є благословлене існуючої церковцї, котре відбуде ся дня 30-го мая. 1907 р. о 10-ій год. рано, На те торжество, як і на баль, котрий відбуде ся тогож дня в Singer Hall, просить ся усїх, кому добро церкви в Елизабет лежить на серци, так сьвящеників як мірян.

За Комітет:

Мих. Дичко, предс., *Мих. Заканич, секр.*

„SWOBODA“

(LIBERTY)

The Ruthenian Weekly published every Thursday at 184 Hudson St., New York, N. Y.

Publisher and Editor: Jno. Ardan.

Terms: Two dollars a year.

Established 1893.

Advertising rates furnished on application.

Entered as second-class matter December 21, 1906 at the post office at New York, N. Y. under the Act of Congress of March 3, 1879.

„Свобода“

часопись для руского народа в Америці і орґан „Р. Н. Союза“, виходить що тиждня в Четвер і коштує:

В Америці на 12 місяців...$2.00
До стар. краю на 12 місяців $2.00
В Америці на 6 місяців....$1.00

Оплачувати газету треба всегда з гори.

Гроші треба посилати в реджістрованім листі, або через експресовий, або почтовий money order (мóні ордер). Money order, то є карточку, котру дістанете від почтаря або агента на експресовім офисі, пішліть нам, бо без того ми не годні гроший дістати.

Адрес:
"SWOBODA"
184 Hudson St., New York, N. Y.
Телефон 7074 Spring.

Хто хоче, щоби его адрес змінити мусить подати нам, крім нового, також свій старий адрес.

Мітинґ загального Комітету Славяньского Іміграційного Товариства

відбув ся минулого Четверга по полудни. Головою був п. Чапек. секретарував п. А. Б. Коукол.

На мітинґу сім ухвалено слідуючі важнійші справи. Урядниками Товариства будуть: Президент, вісьмох заступників президента (по можности оден з кождої народности), секретар, касієр і помічник касієра.

Дирекція має складатись з 9 членів, які також о скільки можливо повинні бути заступниками ріжних народностей. Головою Дирекції є з уряду предсідатель Товариства.

Вибрано комітет для остаточного викінченя статутів зложений з 3 членів.

Урядниками Товариства вибрані:

Професор Пупин, предсідатель.

А. Б. Коукол, секретар.

А. С. Амброз, помічний касієр.

Головного касієра ще не вибрано. Є намір вибрати головним касієром одну визначну Американку, але сего не можна наразі зробити, доки ті люди, о котрих добро тут передовсім ходить, се є наші іміґранти не зложать поважнійшої суми гроша і не докажуть, що ся справа лежить їм на серци.

Вибрано також трех містопредсідателів, а іменно: п. Круліша (Чех), п. Лакіча (Серб) і п. Кирчова (Русин). Прочих 5 місто-предсідателів виберуть пізнійше.

До Дирекції товариства вибрані: Амброз, Зотті, Ардан, Саксер, Хотовицкий, Пісек, Йовчев, Чапек. Професор Пупин є головою Дирекції з уряду. Нятьох членів Дирекції становить quorum.

Вибрано також фінансову комісію для збираня средств потрібних до веденя інституції.

Рішено візвати всіх дотеперішних членів, аби чим скорше заплатили субскрибовані суми, а також розіслати відозви до ріжних славяньских товариств орґанізацій і приватних людий, з просьбою о вступлене в члени товариства.

Вкінци рішено сейчас отворити тимчасовий офис, який буде давати всякі поради і інформації іміґрантам та вишуковати для них роботу. Менаджером імено вано звісного Русинам п. А. Б. Коукола. До створеня Дому приступить Товариство скоро збере потрібну суму гроша.

Як бачимо, то Славяньске Іміграційне Товариство взялось енерґічно до праці, віддавши предсідательство в руки професора Пупина чоловіка, якого високо поважають не лиш всі Славяни але і Американці — а менаджерство в руки п. Коукола — і сим забеспечило собі не лише істноване але і поводжене.

На жаль Русини дуже слабо інтересують ся сею так важною институцією. На пару сот листів, які Товариство одержало як відповідь на свою першу відозву — руских листів найшлось ледви кілька. Таку байдужність годі чим небудь оправдати. Чи наш Русин все мусить бути тяжкий, лінивий, волочи ся за другими позаду? Як можуть поважати нас другі люди, если ми самі не заслужимо собі на повагу. Як можемо сподіватись мати відповідний вплив в товаристві, если будемо приглядатись з заложеними руками як працюють другі а самі і пальцем не ворухнемо?

Хто не працює, не повинен і їсти, а хто не хоче поносити тягарів сей не може мати претенсій і до жадних прав. Се річи загально звісні, тож уважаймо, аби до нас не приложено сеї мірки.

Як звісно обовязки членьскі дуже легкі. Поодинокому чоловікови дати 5 або 2 доляри да нік — річ не така тяжка — а вже і найменче братство може дати з каси на рік 10 або 5 долярів. Члени основателі платять троха більше: братство — вступного 100 долярів, поодинокий чоловік 25 долярів. Та за те їх імена все будуть записані як членів основателів. Наші орґанізації також не збідніли6, еслиб дали на сю ціль по кілька сот долярів. Вправді кожда орґанізація, що хоче стати членом товариства мусить заплатити не менче 250 долярів, але за те за кождих 250 долярів має право іменовати одного свого заступника до загального комітету.

Руште ся Братя! Не спіть, не дрімайте. Покажіть, що і ви дбаете про свого брата, що приходить тут обдертий старокраєвими порядками, аби прокормити себе і родину.

А може ви хочете, аби і дальше опікувались вами польскі матечкі, від яких ви втікли з краю, або Мадяри, що видирають вам вашу мову, або Австріяки, що забрали вашу кров і гроші а вас пустили з торбами! Єсли так, то не давайте на Славяньский Іміґраційний Дім ані цента.

Єслиж у вас є хоч крихітка людского чутя і народної чести — а обставини ваші позваляють вам на тое, ви повинні чим скорше вступити в члени сего товариства та старатись, аби і ваше братство стало членом сеї добродійної институції.

Гроші на ціль Товариства можете слати до редакції „Свободи“ або впрост на руки касієра:

A. S. Ambrose, treas. S. I. S.
25 Ave. A. New York.

Лист із Старого краю.

Дальший хід подій в універси тетській справі.

(Заява польських і українських професорів. — Польська й українська депутациї у міністрів. — Відповідь міністрів. — Становище українських студентів. — Вписи на літній семестр. — Шлях до українського університету).

Остання звістка в „Свободі“ (ч. 14.) про університетську справу, се звістка про напад польських студентів — всеполяків на руських д. 4 марта с. р. Що сей напад відбув ся за згодою польських професорів, се зовсім певна річ; певне й те, що до витвореня такого войовничого настрою серед студентів-всеполяків причинила ся богато заява польських професорів львівського університету з д. 2 марта.

В сій заяві польські професори зазначують, що львівський університет є споконвіку польський, бо його початок сягає ще половини 17 віку, коли то польський король заложив академію у Львові; отже заложене сеї академії й є початком теперішного львівського університету. Далі кажуть польські професори, що львівський університет є польський також на підставі австрійських законів і заявляють, що на дальшу українізацію його ніяк не позволять. А що до українського університету, то — кажуть вони — ся справа їх нічого не обходить.

Про сю заяву треба сказати ось-що: Львівський університет заложив 1784 р. австрийський цісар Йосиф II, і він не має нічого спільного з львівською академією з половини 17-го віку, яка в додатку навіть не істнувала, тільки мала бути заложена. Українські катедри були на львівськім університеті богато швидше, як польські, що вказує на те, що правительство думало зразу, заки ще не запродало українського народу польській шляхті, призначити його для культурних потреб українського народу. А й потім, коли австрійське правительство продало галицьких Українців польській шляхті, львівський університет став не чисто-польським, тільки польським і українським або, як кажуть, утраквістичним. Тай сьмішно говорить про чисто-польський характер університету, на якім є 7 українських катедр, на якім учить ся коло тисячі українських студентів і який лежить в столиці східної української части Галичини.

Все те зазначують українські професори в своїй заяві з д. 13. марта. А зазначивши се, заявляють, що тих прав, які має український нарід до львівського університету, не зречуть ся доси, доки не буде заложений окрем й український університет, що мусить наступити як найшвидше, бо тільки заложене окремого українського університету у Львові може успокоїти молодіж і цілу українську суспільність.

Після заяв пішли депутациї до центрального правительства. Перша вибрала ся депутация польських професорів — жалувати ся на „гнет“, якого польський нарід дізнає від „гайдамаків“. Міністри — президент міністрів Бек і міністер просьвіти Мархет, — у яких була депутация, осудили поведене українських студентів, заспокоїли польських професорів, що правительство не думає зміняти дотеперішнього характеру львівського університету (тільки не сказали, який се на їх думку той „дотеперішний характер“: чисто-польський чи утраквістичний!), завізвали їх, аби старали ся успокоювати молодіж...

Те саме менше більше сказали вони й українській депутациї, зложеній з делеґатів українських професорів львівського університету, делеґатів Наукового Товариства ім. Шевченка і репрезентантів бувшого Руського Клюбу в австрійськім парляменті. Тільки додали, що справа заложеня окремого українського університету може бути полагоджена тільки разом зі справою заложеня нових університетів для инших народностий, які домагають ся сего; що заложене нових університетів у загалі може наступити аж тоді, коли теперішні університети будуть заосмотрені ві всі потрібні наукові засоби; що до заложеня окремого українського університету нема ще відповідних сил; що в кінці й на теперішнім львівськім університеті можна заспокоїти культурні потреби українського народу. Але — закінчили міністри — заки що-будь можна буде зробити, перше всего на львівськім університеті мусить настати спокій; українські студенти мусять держати ся леґальної дороги.

Ся відповідь, як бачимо, обіцює... „грушки на вербі“. Доки був спокій, правительство ані не думало щось зробити для заспокоєня культурних потреб українського народу на університеті. Тепер воно злякало ся української демонстрациї на університеті, й не хотячи мати ще такі неприємности, обіцює щось зробити, як буде спокій. А як буде спокій; то знов нічого не зробить, бо коли люди спокійні, то значить, задоволені своїм положенем, а коли задоволені, то нічого їм нового не треба. А що нема стільки українських наукових сил, скільки треба до заложеня окремого університету, се по перше не зовсім правда, бо стільки сил, скільки треба на перший початок, знайшло би ся, а по-друге нічого дивного, бо доки не буде українського університету, доти й не буде тих сил стільки, скільки треба. А зрештою правительство, яке на кождім кроці хвалить ся, що дбає про добро „своїх“ народів, повинно само помогти виробити ся таким силам. А вже найцікавійше те. що правительство каже нам на заложене українського університету ждати доти, доки по-перше не будуть заосмотрені як слід ві всі наукові засоби всі теперішні університети, а по-друге доки не подістають нових університетів всі инші народи, які їх домагають ся. Цікаво, коли все те буде? І чому правительство не хоче доти ждати зі стяганем податків з українського народу? Виходить, що хто має, тому дають ще більше, а хто не має нічого, тому й останнє відбирають.

Така відповідь міністрів не могла вдоволити українського студентства і воно на зборах 15 с. м. заявило в одноголосно принятій резолюциї, що та відповідь „не дає ніякої запоруки сповненя невідкличної культурної потреби нашого народу: заложеня самостійного українського університету у Львові та навіть не подає ніякої надії на те, щоб змінили ся обставини, які викликали події 23 січня 1907 (т. е. демонстрацию на університеті) і слідуючих днів“. В тій самій резолюції українське студенство домагаеть ся, „щоби виділено вже в найближшім часі істнуючі на львівськім університеті українські катедри в окреме автономічне тіло, доповнивши їх рівночасним системізованем усіх дальших катедр, та щоби правительство привернуло рівночасно управнене української мови на теперішнім, по закону утраквістичнім університеті у Львові. Лише таким чином будуть слова міністрів задокументовані ділом на те, щоби українська академічна молодіж не мусіла в противнім разі боротьбу за найвисшу школу в виду безупинних провокацій вести чимраз острійшими способами, і то такими, яких уживаеть ся тільки в державах крайного гнету національного й суспільного та крайної самоволї“.

Таке становище українського студентства. Воно, як бачимо, рішило ся на дальшу боротьбу. Але се ще не означує тактики хвилї, не каже, коли та боротьба має вибухнути наново Члени депутації, які були на зборах 15 с. м. доражували поки що спокій, щоб дати правительству час сповнити свої обіцянки; вказували при тім на те, що коли в новім парляменті засяде над 30 українських послів, то вони зуміють приперти правительство до стіни. Одним словом, побачимо, що буде...

А поки що все спокійно. Для вписів на лїтній семестр, які почали ся 15 с. м., зарядила університетська власть великі осторожности, так що навіть ніяка демонстрація неможлива. Українські студенти повиповнювали свої вписові карти по українськи, а на жадане університетської власти кождий додав при вписі польський переклад. Наука в університеті зачнеть ся 10 мая.

Найцікавійше в університетській справі, се питане, що буде далі? Очевидно, що на се питане не можна ясно відповісти. Можна лише вказати, які шляхи довели би до заложеня українського університету.

Найлекший шлях — се закладати на теперішнім львівськім університеті дальші українські катедри, перевести при тім рівноправність української мови в урядованю, а колись, коли вже для більшости предметів будуть українські катедри, розділити університет на дви: на польський і український. Але сей шлях тепер неможливий — з огляду на заяву польських професорів, що вони ніяк не позволять на дальшу українізацію львівського університету і з огляду на таке саме становище польської суспільности в Галичині і польських миродатних політиків.

Остаеть ся другий шлях, який вказали в своїй заяві українські професори і якого домагають ся в наведеній резолюції українські студенти, а саме: з теперішних українських катедр зробити окремий український університет, доповнивши їх на разі найпотребнійшими катедрами, а далі той університет розвивав би ся сам з себе. Се була би серед теперішних обставин найрозумнійша і найпростійша дорога, коби не те, що нею не захоче піти правительство, яке, як було подано висше, заявило, що український університет не може бути заложений швидше, аж буде полагоджене університетське питане в Австрії в загалї.

І так не лишаеть ся нічого иншого, як дальша боротьба: і на самім уні-

верситеті і в парламенті, боротьба, яка змусила би і львівскі університетскі власти і центральне правительство вибрати одну з наведених доріг для заспокоєня українських культурних потреб в університетській справі. Отже — боротьба...

М. Л.

Львів, 24 цвітня 1907.

Земельне питанє в Росиї.

I.

Всякому відомо яку вагу для істнуваня чоловіка має земля. Вона так же необхідна для житя, як вода або повітре. Тілько земля дає спромогу чоловікові нагодувати себе та зодягнути і не будь землї з ланами, лугами та лїсами — не булоби роду людского на сьвітї.

Відповідно такій вазї землї для житя, відповідно тому, що Творцем а значить й Властителем землї є тілько Бог, земля у давні часи вважала ся або ні до кого неналежачою, або була власністю громади. У першім разї усякий мав право узяти собі кусок землї, для оброблена і той кусок вважав ся его власністю тілько тоді, коли він его обробляв і то власними силами. У другім разї землю оброблала уся громада загалом. Слїди такого володіня землею зістали ся у так званих „общинах“ в Московщині.

Потім мало що не уся земля була захвачена у свої руки незначною кількостю людей, котрі тримають сю землю й досі. Становище селян від тоді стало дуже прикрим. Одна частина селян зістало ся троха землї, але так мало, що насилу хватає для прожитя; а друга частина лишила ся зовсім без земельної власности і мусить робити на панів, або обробляючи панські землї або працюючи на фабриках. Але становище тих селян, що мають невеличку земельну власність мало що відріжняє ся від пролетаріїв, бо з кождим роком ся власність усе дробить ся та дробить ся, аж поки не дійде до того — (в деяких місцях уже дійшло до того), що не буде уже чого дробити.

II.

Подібне, як тілько не гірше становище займає земельна справа в Росиї. Як висвободили селян від панщини, то зараз наділили їх землею. Но сей наділ був цілком не справедливий для селян. Мало того, що пани позабирали собі лїпші землї, вони цілком кривдили селян по деяких місцях, не додаючи селянам усеї землї, яка ся їм належала. Мае ся розуміти, що селяне получили від панів землю не даром. Вони мусїли помало виплачувати за сю землю казні.

І треба зазначити, що уряд так усердно тягнув з них сю виплату, що витягнув більш грошей ніж коштувала земля. Через такі обставини та через діліж селянство в Росиї дійшло до такого прикрого становища, що мало що не кождий рік буває голод. У сему роцї страшно голодує 20 милїонів селян. Инше й не може бути, коли в одного боку цар, його родичі, ріжні графи князї мають такі маєтки, що кождий маєток рівняє ся якійсь будь невеличкій державі, а з другого боку селяне мають такі смужечки, що жожна переступити висшому чоловікові.

Важка, нестерпуча праця, невимовна біднота та безпросьвітна злидня не раз доводили селян до страшних земельних розрухів. Усї сї розрухи, не приносячи жадної користи для селян, кінчали ся для них дуже плачевно. Насилало ся війська, умирало ся селян, маса їх, як винних так і невинних, саджало ся в тюрми, а шкода, спричинена панам, виплачувала ся ж селянами. На бідноту й на злидні селян уряд анї дивити ся не хотїв. Після великих розрухів в Полтавщині, які були скілька років тому, туди приїхав цар, зібрав старшин й сказав їм таку промову: „Я сам есьм перший властитель-дворянин (шляхтич), усяка власність є сьвященою; ті маєтки, що мають власники, сам Бог їм дав і слів будете чинити розрухи, то їх буде припинено военною силою (с. е. тими ж селянами в жовнїрскому убраню). Про селяньску бідноту цар не сказав анї єдиним словом.

III.

Як вийшов закон про скликаня Думи, селяне усю свою надію дістати землю поклали на Думу. Перша Дума напевне була би дала селянам землю, як би еї не були розігнали. Тепер зібрала ся й мало що не два місяці працює друга Дума. Вона, розуміє ся, не може не зачепити земельного питаня і недавно таки приступила до обсуджування сеї наглої справи. Як же ся має земельна справа у сучасній Думі?

Щоб відповісти на се питане, треба виявити з яких партій скидає ся Державна Дума і як кожда партія відносить ся до земельного питаня. Усю Думу можна поділити на три частини: праві, центр і лїві.

Правих у Думі найменьше. Складає ся партія переважно з великих земельних власників, входить туди також два архиреї: Платон (будучий православний начальник в Америцї) та Євлогій, та скілька найтемнїщих селян з Волиньскої та Могилевскої губ.). Праві тримають ся того переконаня, що земельна власність є сьвящена та незаймана і будуть у Думі стояти проти відібраня землї у панів.

Центр з дебільшого складає ся з професорів, дохторів та адвокатів. Центр тримає ся такої гадки що до землї.

Треба селянам дати землю, бо у них нема. Для того треба забрати церковні, монастирскі, казенні та землї великих власників. Але останнім треба заплатити по справедливій цїнї. Але як селяне грошей не мають, то повинна заплатити держава, а селяне будуть по троха виплачувати еї гроші.

Сама численна партія у Думі — то партія лївих. Позаяк вона має найзначнїйшу вагу, нам треба спинити на неї найбільшу увагу. Ся партія складає ся переважно з селян та робочих, хоч до неї причисляє ся чимало учителїв, адвокатів та иншої інтелїгенції; є там і кілька попів. Ся партія найбільш відповідає бажаням усего робочого люду в усїх питанях взагалї, а земельним питаню найбільше. В більшій своїй частині ся партія в земельному питаню прилучає ся до думок відомих письменників Л. Н. Толстого та Генри Джорджа.

Посли з лївої партії міркують так. Бог створив землю ще за довго до того, як явили ся на сьвіт люди, значить сам Бог є власником землї. Усякий чоловік появляє ся на сьвіт тілько волею Божою і має право користувати ся землею так як і водою або повітрем для піддержаня житя. Ті люди, що захопили землю в свої руки і самі еї не обробляють а живуть з чужої працї, очевидячки перечать волї Божій. Бо як було би несправедливо і злочинно зробити своєю власністю повітре або воду, так саме несправедливо й грішно считати своєю власністю землю тому, хто її не обробляє. Таким чином землею має право володїти тілько громада або держава, яка повинна дати землї усякому чоловікові, який би тілько захтїв сам обробляти еі. Такий самий погляд на земельну власність ми знаходимо й у Сьв. Письмі. „Земля“, говорить Бог, „не може бути продана, назавше бо земля моя, а ви чужинцї і поселяне у мене“ (Левит. 25: 23).

Щоб яскраво показати, як ся відносить до земельного питаня лїві, я зміщу тут промову посла старого селянина Кирносива.

Панове, говорив у Думі посол, тут богато говорили про сьвящену, незайману власність. Вот се, я кажу, нам було би цікаво знати, що то таке сьвящена, незаймана власність. Ми, селяне, знаємо, що єдна була сьвящена, незаймана власність — то було селянство, яке було у рабстві. Но ся сьвящена, незаймана власність змінила ся. Тепер нам, розуміє ся, нема про що більше говорити, як про землю. Нам знов говорять сьвящена незаймана. Я мислю, що не може бути, щоб вона була незаймана. Раз сього хоче нарід, то нїщо не може бути незаймане.

Ви мислите, панове шляхта, ми не знаємо, як ви нас на карту ставили? Ви мислите, ми не знаємо, як ви нас за псів міняли? Я знаю, як мій батько був заміняний за пса. Знаємо... Се була ваша сьвящена, незаймана власність. А де вона тепер? Ви еї не маєте. Ми знаємо одно, що усякий чоловік, що народив ся на сьвіт, повинен бути з землею, а ви еї від нас відібрали. Через що? Таки знов тут сьвящена, незаймана власність. Нї, ми инше розуміємо. Того не може бути. Усякий, хто читав хоч би сьвящену гісторію — а вот теж п.п. праві говорять: „ми истинно русскіе люди“, богато читали біблію та евангелію — усякий знає, що Бог не творив особливих персон, у яких би була особлива сьвящена та незаймана власність. Бог створив чоловіка й подручив ему землю, а у нас еї нема. А чому? Я прямо скажу відкрито: еї у нас украдено. Но ми прийшли сюди, панове, не шукати землї, ми еї уже найшли, а узяти! Вона наша. Вона наша мати рідна, на яку усякий чоловік має повне право. Як дитині, яку мати породила, належать груди матери, так нам належить земля. Ви говорите, що вона сьвящена і незаймана. Я вам скажу, що ми еї купувати не будемо. Селяне, які мене сюди післали, сказали: „земля наша, ми не знали де вона, а тепер знаємо, ми не хочемо еї купувати, а хочемо узяти“.

Таким чином, що са тиче Думи взагалї, не може бути нїякого сумнїву, що вона розвяже земельне питане відповідно бажаням стомилїйоного селяньства. Але се ще не кінчає справи.

IV.

У державах з конституційним порядком усякий закон залежить тілько від парламенту. Но не так має ся справа в Росиї. Там ще й досї усім порядкує цар через урядників і нїякий закон не може бути проведений без згоди царя. А як ся відносить цар та уряд до земельного питаня?

Щоб відповісти на се питане, треба мати на увазї, що цар — то є перший пан, перший шляхтич, перший земельний власник. Урядники — теж шляхтичі і здебільшого великі земельні власники.

Як же ж такі люди стали би кривдити своїх братів та відбирати від них землю? Та перш усього, як цареві так і урядникам, прийшло ся би віддати свої маєтки. Ну, а хтоби хотїв бути собі ворогом? Має ся розуміти, що по добрій волї цар не дасть землї, як було заявлено урядом як у першій Думі, так і у другій. Але як не дасть по добрій волї, то его примусять дати. Ось і закон про Думу цар дав не по добрій волї, а примусили его дати, так само примусили его (дати) скликати другу Думу. Примусять царя дати й землї. Друга Дума дуже ся не подобає як цареві, так і урядові і цар з радістю розігнав би еї, колиб не боявся народнього гнїву.

Треба зазначити, що у більшій частинї, нарід уже перестав дивити ся на царя, як на батька, а прямо дивить ся на него як на дармоїда, що зі шляхтою пье народну кров. Нарід став тепер на власні ноги й почув сим себе паном і ті, що захотять перечити волї народній, понесуть до стїни кару, хтоби вони не були. Таким чином, є повна надія, що селяне в Росиї таки здобудуть собі землї і перестануть мерти з голоду.

Українець.

Росийський суд та добродійні урядники.

Ось що недавно скоїло ся у московській губернії. До повітового міста прийшло четверо селян. На вулиці вони зобачили свого селянина — поліцая і як водить ся, пійшли на радощах до шинку тай випили добренько. Розійшли ся вони таки добре пьяненькими. На свою біду та на лихо мужички, як скінчили свої дїла, у друге зобачили поліцая та й давай знов його тягнути до шинку. Поліцай чомусь відмовив ся йти, слїдком чого між ним та его земляками почала ся лайка, яка згодом перейшла у бійку. Поліцай відбивав ся рушницею (в Росиї поліцаї носять тепер рушниці) а селянин ударив его по голові лопатою. Щож би ви думали вийшло з сього? Селян віддали під военно польовий суд „за вооруженное нападеніе на начальство“. Звичайно польові суди, які складають ся з офіцерів, присуджують на шибеницю. Але суд, який судив селян, не міг засудити на смерть за те тілько, що вони пяними побили ся з поліцаем, а засудив їх на вічну каторгу. Але генерал-губернаторові се показало ся мало, ему бачте хотїло ся горячої крови, і він віддав їх під другий суд, який від страху перед губернатором, засудив таки селян на смерть. Треба зазначити, що у законї сказано, що нїхто не має права зміняти присуду першого военно-польового суду. Але що урядникові закон? Він сам собі закон.

А вот взразок, як добродїйні урядники поводять ся з народом. Один пристав звелїв розпягнути десятох селян, і попарно привязати їх один до одного за дїтородні члени і в такім видї виставити їх на сьміх людям на площі. І суд присудив его за такий огидний вчинок на місяць арешту і то може тілько на папері. А штирьох невинних селян на шибеницю.

Вот би я порадив твердоруссам поїхати до Росиї, вони ж еі з роду не бачили. Як би їм влупили скілька соток нагаїв козацьких, або поліцайских штовханів, можеб вони трохи помякшали. Але бою ся, щоб ще часом не попали на шибеницю за свою назву.

Бо твердим може ся називати тілько уряд, а усякий патріот повинен ся називати тілько „истинно-русским“.

Українець.

Відповідь

джерзісітским акторам і їх проводаторови „професорови“.

Якось несподївано впала менї в руки „Правда“ ч. 13. і вичитав я на сторонї 5 в „Заявленію“ ось що: Въ ч. 11-томъ „Свободи“ вычитали мы що якійсь гость прибывшій на нашое Театральное Представленіе до Джерзи Сіти, которое устроювали члены Товариства Русской Боян, щобы нашое Товариство возвеличете своим вкраїнским способом, вшкварив он до низше згаданой газети, свое нищое писаніе, в котором представылъ все до гори ногами и т. д. Читаю я дальше, і знаходжу, що сє мав бути „Протест“ від школярів і від тих, що декламували, в котрім то нїби они самі, заявляють, що они вже не суть дурненькі і що все розуміють. Далї ті самі признають ся, що они еще всего не знають, що їм конче треба учителя, і таке інше. Дуже мене сеся дописъ здивувала і я мушу еї опрокинути не задля там якоїсь амбіції або зарозумілости, але тілько в тій цїли, щоби показати перед народом блудні і недотепність нашого Джерзісітского „Дяка“, котрий хоче собі виробити між хрунями „титул“ „дяко учителя, а тут біда, що і досї ще не уміє вложити до своєї возлюбленої „Правди“ Ой! гавканине — гавканине, знаю я все, що у вас є на язичку, та дуже менї жалко, що ви радїб перед людьми грати вченого а нїчо не розумієте, і еще потрафите малих дїтий під своєю дописею підписувати, які й навіть о тім не знають. От лїпше-б було, щобисьте си взяли якусь просьвітну книжочку в руки а як нї то ідїть еще на пару лїт до школи, щобисьте ся добре научили, а опісля вже будете других учити. Носити в кишени Правду і Історію Руси се ще не кваліфікація на „професора“, таких професорів повно. Пишете в своїм „Заявленію“, „прибившій“ (прибувший) далї на нашое Театральное Представленіе, місто на наше тратральне представлене як „которое“ котре, не вкраїньским але українським, далї „отповісти“ та „отповідь“? так як поляк каже отповедзь, місто Відповідь, відповісти-розумно га? і т. д. Знаю я вас еще з краю, що за хрунь з вас. Так, так, не тратьте часу на таку нікчемну роботу, лїпші від вас були, та не зробили з Джерзисітских Українців, Москалів та кацапів. От лїпше їдїть на фарму компері садити а не людям голови крутити о якімсь там русскім настоящім народї. Ми любимо родовитих Москалїв не хрунїв як братів, а перевертнів ми гонимо проч. Ани Ляхами, як то ви пишете, анї Москалями ми не станемо.

Той сам.

СПРАВИ „СОЮЗА".

Отець духовний „Союза":
о. Стефан Макар, 'Phone 46—12
11 May St., Ansonia, Conn.

Головний Уряд „Р. Н. С." на роки 1906—1908.

Предсідатель:
Константин Кирчів,
140 Essex St., Jersey City, NJ.

Місто-предсідатель:
Іван Париляк, Terryville, Conn.

Касієр:
Алексій Шарпонь,
524 Pine & Franklin St., Shamokin, Pa.

Секретар фінансовий:
Семен Ядловский,
Box 76, Jersey City, N. J.

Секретар рекордовий:
Теодозий Лабовский,
Box 76, Jersey City, N. J.

Радні:
Т. Талпаш, Shamokin, Pa.
Лев Моніта, Lansford, Pa.
Михайло Беля, Holyoke, Mass.
Матій Семенюк, Sayre, Pa.
Андрій Овсак, Tranger, Pa.
Ф. Поливка, Hazleton, Pa.

Контрольна Комісія.
о. Лев Левицкий, Minersville, Pa.
Осип Стеткевич, Shamokin, Pa.
С. Калакуца, Jessup, Pa.

Головний організатор:
Семен Ядловский,
Box 76, Jersey City, N. J.

Вступайте до Союза!

„Союз" — одинока руско народна організація в Америці.

Принимає членів від 1 року до 40 літ житя.

Вступне після літ.

СОЮЗ ПЛАТИТЬ:

Посмертне за мужа $1000.00,
Посмертне за жінку $400.00,
Посмертне за дїти від 15.00 до $300.00.

В разї утрати: а) обох очий ніг або рук $1000.00,
б) одної руки, ноги або ока $200.00.

Сли отець родини в шпиталі божевільних, Союз платить що року родинї $150.00.

Хто хоче вступити до Союза, мусить вписатись також до братства, яке належить до Союза.

Читайте!

На підставі ухвали Конвенції „Союза", кожде братство приналежне до „Союза", повинно мати отсї книжки:

1) Книжку членів (іменослов).
2) Книжку місячних складок.
3) Книжку касову і протоколову.

На сї книжки повинно кожде братство заслати 5 долярів до каси „Союза".

Ч. 164. КВІТ $400.00
на чотириста долярів, котрі п. Михаїл Солян отримав яко посмертну запомогу по женї Катрені з Головної Каси Руского Народного Союза в Америцї.
Ботзер, Па., 13. Апріля 1907.
Михаїл Солян.
Свідки: Іван Бунга,
Іван Хомка.
Від місцевого Уряду Руского Народного Союза в Америцї. Відділ 67.
Гриць Павук, предс.
Юліян Креницкий, секр.

Ч. 177. КВІТ $100.00
на сто долярів, котрі п. І. Костюк і А. Стефанович отримали на покрите коштів похорону по Іванї Кліпільскім з Головної Каси Руского Народного Союза в Америцї.
Апріль 28, 1907.
Ізидор Костюк,
А. Стефанович.
Свідки: Андрей Стецевич,
о. Н. Стефанович.
Від місцевого Уряду Руского Народного Союза в Америцї. Від. 96.
А. Стефанович, предс.
І. Костюк, секр.

Ч. 181. КВІТ $1000.00
на тисячу долярів, котрі п-нї Юлїянна Сливиньска отримала яко посмертну запомогу по мужу Теодовію з Головної каси Руского Народного Союза в Америцї.
Мт. Кармел, Па., 30. Апр. 1907.
† Юлїянна Сливиньска.
Свідки: Іван Голда,
Юстин Шиник.
Від місцевого Уряду Руского Народного Союза в Америцї. Від. 2.
Д. Коропчак, предс.
Ів. Воргач, секр.

Ч. 183. КВІТ $500.00
на пятьсот долярів, котрі п-нї Ефрозина Панько отримала яко посмертну запомогу по мужу Афтанї з Головної каси Руского Нар. Союза.
Прайсбург, Па., 1. Мая, 1907.
Ефрозина Панько.
Свідки: Мих. Турок,
Стефан Сисак.
Від місцевого Уряду Руского Народного Союза в Америцї. Від. 19.
Юрий Фалат, предс.,
Стефан Сисак, секр.

Ч. 185. КВІТ $400.00
на чотириста долярів, котрі п. Амброзий Терлецкий отримав яко посмертну запомогу по женї Юлії з Головної каси Руского Народного Союза.
Монесен, Па., 1907.
Амрозий Терлецкий.
Свідки: Даниїл Федорчак,
Григорий Хомяк.
Від місцевого Уряду Руского Народного Союза в Америцї. Від. 62.
Григорий Хомяк, предс.
Даниїл Федорчак, секр.

Ч. 190. КВІТ $63.00
на шістьдесять три долари, котрі п. Антін Бонашевич отримав яко посмертну запомогу по синї Френку з Головної каси Руского Народного Союза.
Скотдейл, Па., 30. Апр. 1907.
† Антоній Бонашевич.
Свідки: Петро Чулик,
Петро Солоненка.
Від місцевого Уряду Руского Народного Союза в Америцї. Від. 36.
Іван Коваль, предс.,
Стефан Мілян, секр.

Ч. 191. КВІТ $100.00
на сто долярів, котрі п. Михаїл Адзима отримав яко надзвичайну запомогу за незд. до працї з Головної каси Руского Народного Союза.
Мт. Кармел, Па., 30. Апр. 1907.
† Михайло Адзима.
Свідки: Іван Голда,
Юстин Шинчик.
Від місцевого Уряду Руского Народного Союза в Америцї. Від. 2.
Д. Коропчак, предс.
Ів. Воргач, секр.

Рух в відділах Р. Н. Союза.

Оголошене.

Повідомляю всїх членів братства св. Володимира від. 108. Р. Н. С. в Ню Йорку, що річний мітинг відбуде ся в суботу дня 11. Мая в „Harmonia Hall", 46 Ave. A. Хто без важної причини не явить ся на мітинґу, заплатить ухвалену кару. Початок точно о 8. год. вечером.

А. Довганюк, предс.
Корнат. секр.

Річний мітинг

Тов. „Заокеаньска Україна" відділ Р. Н. С. 131 відбуде ся дня 19-го мая о годині пів до другої. Всї члени старі і нові і всї котрі залягають з довгами так до Тов. як і до Р. Н. Союза мають явити ся і свої залеглости заплатити, инакше після ухвали будуть карані. На порядку дневнім буде вибір нового уряду, справа статутів, справоздане касове і т. д.

Оголошене.

Братство св. П. і П. від. 146. Р. Н. С. в Мекіс Ракс, Па. повідомляє своїх членів, що мітинґи відбувають ся все в треву недїлю по першім, в гали парафіяльній на Helen St. о 2-ій по пол. Хто не прийде на 2-гу годину, заплатить 25 цт.

Н. Фаль, секр

Оголошене.

Братство Усп. Пресв. Богор. від. 56 Р. Н. С. в Алеґені, Па. повідомляє всїх своїх членів, що півcomponent мітинґ відбуде ся 12 го мая. На мітинґ сей має кождий член явити ся під карою 50 цент. Звичайні мітинґи відбувають ся в другу недїлю по першім.

І. Бурка, секр.

Оголошене.

Тов. „Січ" повідомляє всїх своїх членів, що місячні мітинґи будуть ся відбувати точно в кожду другу суботу по першім. Слїдуючий мітинґ припадає на день 11-го мая. (Harmonia Hall, 46 Ave. A, о 7-ій вечер). Просить ся всїх явити ся на мітинґу для важних справ. Хто без важної причини не явить ся, заплатить приписану кару.

Ф. Дашкевич, предс.,
Н. Кароль, кас.,
Ф. Підгірний секр.

Оголошене.

Брацтво св. Йоана Хрест. в Еверсон, Па., від. 59. пригадує завчасу всїм членам обсвязок явити ся на мітинґу дня 16. Юнія 1907 на Lieinsenring, Pa. в гали при церкви, о 1-ій год. по полуд. Котрий член не явить ся на сїм мітинґу, заплатить $1 кари.

Уряд братства:
М. Тешнар, предс.,
Ів. Фариняк, секр.

Оголошене.

Братство св. О. Николая в Вілксбари, Па., від. 99 Р. Н. С. повідомляє своїх членів, що мітинґи відбувають ся що другої недїлї по першім о 3. год. попол. Просить ся також членів, що живуть по плейзах, щоби точно платили місячне, бо хто не заплатить за два місяцї, той буде вимазаний з брацтва і з Р. Н. Союза.

Антін Шкробяк, секр.

Оголошене.

Братство св. П. і П. в Ембрідж Па. від. 47 Р. Н. С. запрашає всїх своїх членів на мітинґ, котрий відбудеть ся дня 11-го мая с. р. Справа важна. Початок о 2-ій год. по пол. Хто не явить ся на мітинґу, буде караний.

П. Середницкий, предс.,
І. Михалик, секр.

Повідомлене.

Отсим взиваємо всїх членів братства Пресв. Діви Марії, від. 123 Р. Н. Союза, щоби кождий появив ся на мітинґ в недїлю дня 12-го мая 1907, о годинї першій пополуднї, в гали Лукана, 845 Capouse Ave., Scranton, Pa. Хто не прийде на мітинґ, платить кари: звичайний член 50 центів, урядник і долара.

Гр. Мрикало, предс.,
Йос. Запотічний, секр.,
Максим Глух, кас.,

ДРІГНІ ОГОЛОШЕНЯ

як пошукуване знакомих, оголошеня балїв, представлень, сходин і т. п. друкуємо в "Свободі" по цїнї 1 цента від слова за оден раз.

ВЕЛИКИЙ БАЛЬ.

Братство Св. Пророка Ілії в Mahanoy Plane, Pa. відбуде ся дня 29-го мая 1907 року в Мецгера гали. Початок о 6-ій вечер. Буде добра музика. Тикет 25 центів. Жінки даром. На Баль сей запрошуємо всїх Русинів і Русинок з Маганой Плейн і околиці. За добру забаву ручить Уряд Братства.

Іван Постельник.

Запрошене!

Всїх Русинів з Buffalo і околиці, Братів союзанів, молодїж і старших, маємо честь запросити на наш Баль, котрий уряджуємо дня 29-го мая в гали під ч. 432 Amherst St. добра музика і буфет до ласкавого ужитку гостий. Всїх без ріжниці запрашає

Комітет балевий:
Бурштин, предс.,
А. Тригуба, кас.,
Х. Яремка, секр.

ПОЗІР!

Від. 118. Пітсбург, Па.

Пригадуємо, що кожда сестриця сестрицтва Собора Пресв. Богородиці в Пітсбурґу має бути в церкві в своїм униформі дня 12-го Мая в Недїлю Томину.

БАЛЬ!

Дня 14-го мая в Второк відбуде ся другій баль нашого сестрицтва в рускій гали „Просвіта". Буде дуже весела забава. Просимо всїх.

Анна Малецка, предс.,
М. Гут Кульчицка, секр.
Магдалина Білик, кас.,

Перший Великий Баль

братства св. Троїці від. 94 Р. Н. Союза відбуде ся дня 1-го Юнія, 1907 в Turner Hall, Arch St., New Britain, Conn. Початок о год. 7-ій вечер. Тикет 25 цнт.

Третий великий баль

устроює братство св. Арх. Михаїла в Терівіл, Конн. дня 25-го мая с. р. в Тан гали. Початок забави о год. 6.30 вечер. На сей баль запрашаємо всїх Русинів і Русинок з Терівіл і околиці.

Іван Париляк, предс.,
Филип Лига, кас.,
Юрко Ціхонь, секр.

Другий Великий Баль

устроює Сестрицтво Св. Ольги відділ 4 на долинї міста в Ню-Йорку. Запрашаємо усї Сестри і Братів з Ню-Йорку і околиці прибути на сей наш Баль, котрий відбуде ся в Суботу дня 18-го Мая 1907 в Ліберті Гол під ч. 255—263 Е. Houston St., в Ню-Йорку.

Початок о 7-ій вечер. Вступ від особи 25 центів.

За добру музику ручить комітет:

Ю. Будник, предс.,
Я. Лошков, секр 18-20

Перший Великий Баль

уряджує руске братство Пресв. Діви Марії, відділ Союза 123, дня 30-го Мая 1907, на Decoration Day, в гали Лукана на Пайн Брук, 845 Capouse Ave., Scranton, Pa. На балю буде принимати ся нових членів до братства без вступного, а до Союза після статутів. Баль розпічне ся від 9-тої год. рано. Запрашає ся всїх місцевих і околичних Русинів і Славян о численну участь в забаві, а що така випаде добре, на се зложать ся: знаменита музика, котра заграє вам зарівно добре коломийки, мадяра чи новомодної анґлїйської нути; всї потрібні спеціали балеві, як закуски, овочі і напої, яких достарчить вам руска балева служба і порядок на балю, за який вже заздалегідь ручить

Балевий комітет.

Оголошеня.

Отсим даємо до загальної відомости, що дня 29. Мая 1907 (в день перед американським святом Decoration Day) відбуде ся 5-тий великий Пікнік Руского Молодечого Клюбу Поступового в Baldwin Park. Початок о год. 3-ій по полудни. На сей Пікнік запрашаємо всїх дооріехних Русинів і Русинки до як найчисленнїйшої участи. За добру музику, смачні закуски і чесну обслугу ручить Комітет. Вступ від особи 25 цт.

За комітет:
Андрей Сандович, предсїд.
Михайло Келичава, секр.,
Лукач Павелчак, кас.

Баль! Баль! Баль!

устроює Товариство св. Петра і Павла в Бостон, Масс. в гали Szwartz, 15 Leverett Str. дня 29. Мая 1907 р. Початок о годині 7-ій вечер до 5 години рано. Сим запрашаємо всїх Русинів і Русинок що так місцевих як із околиці і просимо о як найчисленнїйшу участь.

За гарну забаву ручить
Комітет
Мих. Гординчук, предсїд.
Іван Калита, касієр,
Павло Кудрик, секр.

Аматорске представлене.

„Сельскі Аристократи" або „Знесене панщини" устроює братство св. Володимира в суботу 25. Мая с. р. в гали „Bethowen", 210—214 Е. 5 Str. помиж 2 а 3 Ave. в Ню Йорку. Початок о год. 7. вечер; каса отворена о год. 6. Запрошено на се представлене всїх Русинів і Русинок в Ню-Йорку і околиці. Вступ від особи на перший і другий ряд 75 ц. дальше 50 ц. балькон 25 ц. По представленю баль. За добру забаву ручить балевий комітет.

А. Довганюк, предс.,
А. Шеремета, кас.,
Я. Корнат, секр.

ДЕ Є

Теодор Басараб, з села Зубиньске, п. Лупків, Галичина. Він низкого росту, літ около 40. Живе в Америці більше як 6 літ — має находитись коло Chicago, Ill. Вже 2 роки як не писав до краю. Хто знає про него зволить написати на адресу:

Alex Kuryla,
18-19 Elmira Heights, N. Y.

Где є?

Мій шваґер Франко Кудельский, або его жена Анна. Пошукує їх шваґер; хто знає о них або они сами най напишуть на адресу:

Matwij Batycki,
434 E. 70 St.,
New York, N. Y.

Пошукує

посади кваліфікований, старокраєвий учитель, фаховий дірігент хору церковного і концертового, знаючий дяківство напіву галицкого і угорорускoго. Парохія, що бажалаб мати того рода дяка-учителя, зволить зголосити ся письменно до „Свободи". 18-20

Потрібно

зараз 50 робітників до оловяних майнів. Платня $2.25 і висше. Першеньство мають жонаті. По інформациї пишіть на адрес:

M. Petrowsky,
18-19 Desloge, Mo.

Пошукує

дяко-учителя руска парохія в Auburn, N. Y. до провадженя школи вечірної в рускім язиці і до дяківства. Від кандидата вимагає ся знаня нотного співу. Платня $35.00 і доходи. Зголошуватись на адресу:

Michael Polansky,
29 Cross St.,
Auburn, N. Y.

ШУКАЄ МІСЦЯ

іспитований дяк, що вміє вчити і провадити хор — має добрий тенорoвий голос.

Адрес:
Онуфрій Боднар,
18-20 Тлусте, Austria, Galicia.

Хочу оженитись.

Пошукую дівчини, Русинки в віці 16-24. Котраб хотіла за мене вийти, най ласкаво пришле свою фотографію, а я на жадане вишлю свою. Я походжу з Галичини, села Дубрівка руска, пов. Сянік. Працюю в карпапі за $2.50 денно, готівки маю $450.

Моя адреса:
Феськo Задорожний,
91 Red Row
Butler, Pa.

Пошукує роботи

молодець 18 літний, який досі працював в цукорни. Володїє в слові і письмі мовою німецкою, рускою, польскою і по троха анґлїйскою. Радби дістати місце в шторі або в салуні.

Мих. Мекетишин,
38 Green St.
Jersey City, N J.

КНИЖКИ ДЛЯ ОПІКУНІВ ХОРИХ

в яких записуєсь коли хто захорів, на яку слабість, коли виздоровів і т. п. можуть дістати наші братства по цїнї 1 дол. за книжку в редакції „Свободи" 17-20

ПРЯМО ВПЕРЕД.

Єсли хочеш придбати собі яку річ, старай ся придбати собі єї прямою дорогою. Зверни свою увагу тільки на оден сей предмет, і держи его завсїгди на гадці. Коли хочеш вилїчити який орган в своїм тілї, вибери лік, який буде ділати безпосередно на хорий орґан. Досьвід других може мати велику вагу для вас. Доказана річ, що в хоробах системи травленя Трінера амер. Елїксір Гіркого Вина є одиноким ліком, бо ділає прямо на систем травленя. Складає ся з гірких зел, яких вплив на жолудок є знаний від віків, і з чистого вина, яке надає тон цїлому системови. Конечним є в ослабленю тіла, втраті апетиту, ослабленю жолудка і кишок, нестравности, втомі, отяжілости і прочих хоробах, спричинених недисповицією системи травленя.

На продаж во всїх аптиках:
Jos. Triner, 799 S. Ashland ave. Chicago, Ill.

Шенандоа, 5. Мая, 1907.

Відповідь редакторам „Правди".

Редактори „Правди" набрали у своїй ґазетї, що наша парохія давнїйше обіцяла взяти о. Володимира Обушкевича за съвященика, а взяла отця Льва Левицкого. Дальше кажуть редактори, коби лиш Бог боронив від такого щастя, як було з о. Лавришином.

На тую допись печатану у „Правдї" ми урядники Руской парафії в Шенандоа, Па. заявляємо, що то є брехня. О. Володимира Обушкевича ми нїколи не видїли у нас, а ні хто може що приватно говорив з Обушкевичом, то се не має нїякого значіня. Тож просимо редакторів „Правди", щоб нам дали на будуче спокій. Коли такі дописи не поміщують, о які люди просять редакцію „Правди", то о циганьства ми їх не просимо.

Е. Демчко.
предсїдатель Ради церковної в Шенандоа, Па.

„Іскра"

Лїтературно-наукова народна часопись, виходить 10-го і 25-го кождого місяця.

Є се одинока українська лїтературна часопись на Буковинї. доляр на рік. Листи і гроші треба слати на адресу:

Передплата вносить лише 1 Черепківі, редакція часописи „Іскра". Bukowina, Austria. 19-21

Виказ членів Р. Нар. Союза за місяць Апріль 1907 р.

Відділ	На цїле посмерт.	На пол. посмерт.	Дїти	Відділ	На цїле посмерт.	На пол. посмерт.	Дїти
1	255	7	50	79	9	1	—
2	40	—	—	80	42	—	--
3	206	3	25	81	59	—	13
4	89	4	23	82	53	—	8
5	67	—	7	83	11	9	7
6	132	—	7	84	47	—	—
7	142	2	27	85	130	1	17
8	28	4	28	86	44	—	—
9	48	—	26	87	13	2	7
10	79	4	52	88	11	9	3
11	25	—	6	89	17	—	—
12	59	3	10	90	10	2	2
13	38	—	15	91	62	29	—
14	68	21	17	92	61	24	—
15	46	—	—	93	20	—	—
16	200	2	13	94	47	17	—
17	13	—	—	95	39	—	—
18	20	1	19	96	77	47	9
19	59	8	44	97	9	1	4
20	60	6	13	98	24	—	8
21	18	1	5	99	43	6	—
22	19	—	—	100	8	3	—
23	58	—	7	101	—	13	—
24	20	1	4	102	83	2	—
25	53	7	4	103	38	7	—
26	37	—	2	104	99	2	32
27	40	7	15	105	12	2	—
28	79	18	5	106	15	2	2
29	28	1	17	107	48	1	12
30	81	1	24	108	37	30	2
31	38	—	2	109	18	—	2
32	125	—	7	110	19	—	—
33	252	15	90	111	17	20	—
34	11	—	—	112	14	11	2
35	48	—	3	113	29	—	—
36	50	—	13	114	35	—	—
37	39	—	19	115	31	—	—
38	65	3	10	116	14	5	1
39	43	7	4	117	12	—	—
40	132	8	11	118	7	4	—
41	38	2	—	119	35	—	—
42	66	6	30	120	48	—	11
43	29	—	3	121	138	—	65
44	7	—	—	122	14	—	—
45	31	3	8	123	115	28	—
46	150	3	42	124	29	8	—
47	51	—	7	125	4	—	—
48	143	13	9	126	27	—	2
49	15	—	1	127	15	—	1
50	21	2	—	128	18	—	2
51	19	3	—	129	40	—	7
52	44	7	—	130	18	16	1
53	245	36	49	131	23	1	3
54	13	3	2	132	27	1	4
55	103	5	11	133	16	3	2
56	60	1	2	134	37	—	—
57	20	—	—	135	55	—	—
58	74	3	18	136	49	4	5
59	17	—	7	137	11	—	—
60	—	11	12	138	10	13	—
61	69	—	2	139	35	—	—
62	69	1	13	140	28	—	5
63	61	—	5	141	25	6	—
64	9	—	—	142	—	—	—
65	29	—	9	143	30	—	—
66	28	12	4	144	15	20	8
67	148	1	—	145	46	—	—
68	23	1	10	146	31	—	—
69	27	2	7	147	29	—	11
70	37	38	11	148	20	—	—
71	18	—	2	149	19	1	—
72	48	—	25	150	24	—	—
73	8	4	4	151	—	33	—
74	24	—	—	152	24	—	1
75	26	—	1	153	31	—	—
76	24	9	—	154	3	13	—
77	26	2	—	155	17	2	—
78	140	—	—				
					7.381	707	1.167

Всїх членів в „Союзї" було при кінци Апріля 1907 року **9255.**

Т. Лабовский,
гол. рекорд. секретар.

В місяцю Апрілю 1907 року приступило до Р. Н. Союза 289 членів.

Тов. Запорожска Січ, Відділ 155 Р. Н. Союза в Perth Amboy, N.J.

Від. 155. Лісний Николай
Гижий Клементий
Криль Петро
Даньчишин Петро
Гавриш Семеон
Пашуля Дмитро
Годунько Осиф
Качмар Юрий
Вархол Семеон
Мазгаль Никола
Чупер Михайло
Лабуза Петро
Дуцляк Юрий

Венц Іван
Общарний Михаїл
В. 1. Шляхтич Михайло
В. 3. Ропицкий Павло
Дрейович Роман
В. 5 Мацура Йосиф
Панталимон Іван
В. 6. Баґара Мих. Андріїв
Спащук Марія (дит.)
В. 7. Чаклош Михайло
Домарац Іван
Стефанов Федор
Кріль Іван
Стасіцкий Федор
Хвалик Томко
Рифун Онуфер
Рифун Лешко
Беканич Тимко
Когут Антін
В. 11. Шперналь Михаіл
Тимченко Олена (дит.)
Тимченко Матрона „
В. 12. Гузий Іван
Гіркола Іван
Русинко Марія
В. 14. Копча Юліянна
Курила Григорий
Сисак Єфроска
Риджик Андрей (дит.)
Копча Филип (дит.)
В. 19. Турок Констан.
Оприщко Фенна
Максимович Федор
В. 20. Ґарбера Стефан
Парадишин Стефан
В. 23. Іваночко Осиф
Івань Іван
Андрей Решетар
В. 27. Долиньский Мих. (дит.)
В. 29. Далівский Іван
Лицусь Іван
В. 32. Качмарик Юрий
Гринда Іван
Мідянка Стефан
В. 33. ГутникМихаіл
Кузік Павло
Гураш Дмитро
Іжиницкий Войтїх
Пендик Осиф
Ковальчук Яков
Трач Федько
Мусяла Іван
Дзюба Михаіл
Кірило Іван
В. 23. Кода Петро, дит.
Сабол Кароль
В. 25. Баницкий Антін
Шевчик Михаіл
Гарнаґа Іван, дит.
Смарж Іван, дит.
В. 26. Чеканьский Николай
Фрицкий Николай
В. 28. Масло Олекса
Гриндьо Андрей (дит.)
Гриндьо Николай „
Гриндьо Михайло „
В. 32. Юрошинець Петро
Бокоч Френк
Шафар Іван
В. 33. Парух Мария (дит.)
Бережний Юрий „
В. 36. Зузуля Аким
В. 37. Войталь Олена Андрова, дит.
В. 40. Шевчишин Василь
В. 46. Лобза Михаіл
Климчак Іван (дит.)
Шміт Федор
В. 50. Міцік Гнат,
Барна Петро
В. 51. Коцюруба Федор
Федон Йосиф
В. 52. Ґвузьдь Людвика
Дюрічко Михаіл
Дутко Атаназ
В. 53. Темник Василь
Рябик Михаіл
Васенда Стефан
В. 55. Пастирчик Іван
В. 56 Копчак Леон
Вархоляк Теодор
В. 58. Санковский Станко
Феньо Михаіл
Гарбіньский Василь
Русин Федор (дит.)
В. 62. Русенько Алексий
В. 66. Стирка Михайло
Гижовский Іван
В. 70. Щерба Іван
Гліб Іван
Курпіта Сень
Надбережний Михаіл
Лань Петро
Атаманюк Максим
Сандович Максим
Вічковск Яков
В. 71. Гривняк Михаіл
В. 77. Мартиняк Михаіл
В. 78. Тернавчук Андрей
Генсьоровский Михаіл
В. 80. Градзіль Іван
Галанка Іван
В. 81. Вайдюк Ілія

Терлецкий Михаіл
Корчиньский Антін
В. 84. Суковач Теодор
В. 85. Гебур Василь
Коцур Марія
Липчан Афтанас
Нарилович Александер
Ворона Осиф
Тирпак Григорий
Мінда Осиф
Долиньский Стеф.
В. 86. Добуш Михаіл
В. 91. Крись Василь
Лисенько Іван
Топінец Михаіл
Бараник Владислав
Данила Іван
Френкевич Михаіл
Корпа Василь
Крочковский Осиф
Сулина Ілько
Шкибинец Василь
Степчук Андрей
Гартман Волод.
В. 92. Гриців Микола
Саміла Іван
Федуник Афтан
Александрів Антін
Калина Гнат
Обаль Іван
Пастириак Кость
Шумейко Федор
Гринь Василь
В. 93. Карпяк Дмитро
Скапура Іван
В. 96. Черняньский Стефан
Ціпюра Йосиф
Сенько Панько
Пук Григорий
В. 63. Драґан Павло
Романчак Ян
В. 67. Мухаль Михайло
Войтановский Андро
Янко Петро
В. 76. Піш Осиф
Генда Михайло
Генда Гриць
В. 82. Ґутовский Федор
Біган Петро
Смоліньский Іван
Шумовский Никола
Іванішек Марія (дит.)
Іванішек Софія „
В. 98. Литвак Яков
В. 99. Хижий Денис
В. 102. Контра Катерина
В. 103. Немеш Михайло (стар.)
Немеш Михайло (мол.)
В. 104. Яцкулик Семен
Дівіс Фелікс
Скіба Кароль
Драго Іван
Заволоцкий Осиф
Старчак Іван
Ганкович Леон
Фециц Юлія
В. 108. Мазур Василь
В. 110. Іван Смольницкий
В. 111. Матияш Микола
В. 117. Яворский Іван
В. 119. Туряниця Іван
В. 120. Бунґа Михаіл
Орловский Френк
Филип Михаіл
Длугий Антін
Михавка Михаіл
Савчишин Іван (дит.)
Савчишин Катерина „
Петрик Федор
Токарчик Андрей
Савчишин Михаіл
Кострик Андрей
В. 121. Чихут Митро
Доманьский Николай
Токар Андрей
Мігалик Стефан
Дутко Михаіл
Лапец Прокоп
В. 123. Сичинич Іван
Мрикало Паранька
Тарас Маланя
Гнатушко Михайло
Плішка Федор
Шубир Френк
В.124. Радь Кость
В. 126.Семчик Іван
В. 129. Мороз Михайло
Сабарич Іван
Качмаряк Іван (дит.)
Качмаряк Мих. (дит.)
Жидяк Іван (дит.)
В. 130. Гренда Петро
Василик Дмитро
Давидів Александер
Вачинич К. Семеон
Ручка Антін
Терлецкий Теодор, дит.
В. 132. Гайдук Григорий
В. 133. Лейчишин Мария
В. 134. Шніда Андрей
Гасинич Василь
Селак Юрий
В. 135. Козємчак Антін

Шмігельский Теодор
Іванишин Дмитро
Гайда Теодор
Печений Антін
Куницкий Григорий, дит.
Шмігельска Анна, дит.
Цюпрак Володимир, дит.
В. 136. Салашник Теодор
Вайда Алексий
В. 140. Шандоровский Тедор
Ліщак Стефан (дит.)
В. 141. Рось Михайло
Яворский Мих. Зубович
Яворский Тео. Романович
Кривецкий Николай
Ковальский Іван
Кривецкий Іван
Конікевич Ілия
В. 145. Петрас Николай
Лисак Петро
Гліб Онуфер
Бача Антін
Совиньский Михаіл
Шутурма Николай
Лівіцкий Віктор
Бурка Онуфер
В. 146. Петрик Антошко
Котик Миколай
Данила Васько
Копчак Юрий
Тимцьо Федор
В. 147. Костик Анна (дит.)
В. 148. Пупейко Іван
Кіра Николай
В. 150. Бонтий Петро
В. 151. Хома Катерина
Кучинаш Анна
Петриляк Катерина
Савчук Анна
В. 152. Іванцьо Ержа
Іван Барбара
Прекста Анна
В. 153. Прибенда Антін
Мигалів Михайло
Герич Василь
Чебес Дмитро
В. 155. Польний Стефан
Мариянський Іван
Данєль Стефан

Т. Лабовский,
гол. Рекорд. секретар Союза.

Допись.

З Вест Сенека, Н. Й.

Дня 16-го с. м. дістаем часопись від Гладика, звану „Поступ", і дивну тим, що нема в нїй нїчого поступового; пише, що в Росії хотять увільнити полїтичних вязнів, але каже, що булоби недобре, хотяй богато е невинних. Гладик каже мучити найлїпших мужів, котрі дали би свою голову за волю народа, чи се поступ? Друге нападае на нового епископа для Америки, зовучи его вихованцем Єзуїтів, але доказів на се не мае. Гладик все нападав на найлїпших духовників, те саме робить і тепер, хвалить одного Обушкевича, котрий знаходить вірних хрунів в горівцї і пиві, і входить силою там, где его не хотять. Дальше, каже Гладик, Русь оживае, бо заложили читальню ім. Качковского в Ню-Йорку. Хто видів видавництво Качковского, то знае той поступ; Качковский пише, як чорт видумав горівку, як робив тяжко у хлопа, о Іцку, як продавав горівку, о розбійниках, злодіях і байки-небилицї, а я чув нераз, як стара баба оповість казку зо дві години, чого і Качковский не докаже; і се поступ. Уважаю за тяжкий гріх читати такі небилицї робітникови, котрий не знае прав горожаньских, не мае роботи і не знае где знайти. Гладик не спімнув анї словом в своїм „Поступі" брехливім, где знайти роботу, где знайти фарму, як братись до школи, бо треба нам інтелїґенції, як в старім краю братям поміч дати в борбі за волю, о тім всїм „Поступ" Гладика не спімнув анї словом. Я раджу Гладикови теперішний „Поступ" |блехливий дати Обушкевичови, бо той любить такий поступ, а нам робітникам редаґувати правдивий поступ, а тоді будемо йому костумерами.

Іван Горох.

Чи не божевілле?

В 13. ч. „Свободи" оден дописуватель висказав обаву, що Товт може збожеволїти, та здаесь, що так і стало ся. Послухайте! „Вікраінцові від „Свободі" і вшім вікраінчам ві загалі мое пссідне „слівце". Я повем знову, що дарімна річ мовіті зі вікраіньчамі... бо навет вуха мавут, а не чувут... очі мавут а не ві дят, тілько піскі мавут, а зі тіма навет брехаті знавут!.. Зі вікраінцьом мовіті, а зі кобілою шя моліті то е проше пана добродея — вшистко едно". —... навет та сравна вікраіньска мова така як бвощіця пріліпне на чоловіка на вуліці". Так починае свою статю Товт в 9. ч. „Свѣта", яка в дальших рядках не ріжнить ся нїчим від тут наведених. Чиж не божевілле? Хиба она ще за мало божевільна? Та хоч Товт з своею бесїдою для нас дурниця, а таки варта над ним застановитись.

Чим іменно Товтова допись звертае на себе нашу увагу — чи своею глупотою? Нї. Нехайби подібне написав чоловік простий; так нїщоб, алеж она е витвором ума протоерея — от що! Тим і допись его інтересна. Не все одно чути дурницю від ученика, а учителя.

Но чи Товт з своею дописею мають зістати для нас зовсїм безхосенними? Адже не бачивши дурного, не зрозуміем мудрого, а що з дурнями найбільше всюда клопоту, то і треба нам на них приглянутись. Не всї дурні раді показувати при першій нагоді хто они і кождий з них стараесь поверховно дорівняти пересічному, звичайному чоловікови. Зверхна отже сторона не відповідае его душі. А нераз і внутрішна сторона так перемішана з не свого рода матеріялом, що взявши еї під мікроскоп, під обсервацію, годі нераз достаточно прослїдити. Та іноді сама судьба приходить нам з помочию підсуваючи чистий, скристалїзований оказ. Такі тут. Не можна сказати, що Товт чоловік фарисейський. Він не закривае своеї души сим тим, але виставляе еї на денне сьвітло такою, якою она е. Він не гипокрит. Можемо сьміло назвати его поетом свого рода, чоловіком ґеніяльним в своїм заводї.

Порівняймо других дописувателів, хочби таки Свѣтових, чи хоч оден дорівнае Товтови в чільности думок, тай взагалї в композиції? Сяк чи так, а всеж видно в них людску думку, видно, що чоловік думав щось реальне, ну, а в Товта сама тілько фантазія; самі поетичні образи, та фіґури реторичні. Не сьміх, а правда, що так... В Товтови ми можемо бачити живий взорець озьвірілого росийского чиновництва, чорносотенної бюрократиї православного росийского царства. Дати Товтови в руки більше власти і сили, а він наповнив би землю стосами трупів, димом пожарів, любуючись своїми дїлами, ставби ще писати епопею. Подібні проводирі на жаль стрічають ся не рідко і з „ласки божої" займають нераз високі становища. Та нехай буде для нас тілько потіхи, що чейже такий оказ заставить і малодумаючих пильнїйше над справою застановитись і вияснить їм то, чого они не бачили, або поки що не раді були бачити. На сей раз треба однакож лишити протоерея повторивши ему на прощане его власні слова: „З людьми по людски, а на дурня альбо холодну воду, альбо дубину" і нехай „русскій караван дальше грядет".

Згадаю ще статю „Наши вороги" з тогож 9. ч. „Свѣта", де автор еї говорить що так межи росийскими, як і австрійскими українцями бачив не ворогів, „а чистосердечних, добрих і любих братів найшов в них". Дальше той сам автор говорить: „Уж если считати патріотизм таким кислородом, що от него трудно отділатись, то уважаймо братя, і чужиї чувства проявленія патріотизма, а нї, то ми останем ся людьми нечестними і егоістичними. Тое треба больше запаматати — „москофиламъ" і не закидати Українцям за їх любов до України, бо ті чувства і любов витекають із за тогож самого патріотизма, як і у нас". Чи не на перекір се Товтови? Видно „Свѣтъ" розсихаесь і нерозділимая Мать Русь розділюесь.

П. К.

— Просимо всїх секретарів „Союза" подавати нам всякі зміни адресів членів „Союза" як найскорше. Адреси треба виписувати англїйскими буквами і дуже докладно.

Чіпман, Алта, Кан.

В. ч. 14. „Свободи“ вичитав-ем відповідь подану „мені знаним“, на мое спростоване в ч. 9. „Свободи“, неначеб я не мав нагоди видіти тверезости і моральности Я. Кравця.

У відповідь на се приму шений есьм сказати, що нагода була і що я обстою при тім, щом сказав в спростованю.

Бо хоч п. Кравець не е з моеї теперішноі кольонії, однак я знаю его з минувших пару років, коли я був в Lille, Frank і Coleman.

Отже через якийсь час Я. Кравець працював в тій самій місцевости, тож добра була нагода батити меніі его тверэзість і моральність. Завдяки його праці заложено читальню „Владиміра і Ольги“ в Fernie, B. C. без жадної піятики (як се ви пишете в своїй відповіди). Дальше той сам Я. Кравець заложив руский відділ Р. Н. К. Союза в Bankhead, де нараз вступило 36 членів.

А що Я. Кравець не міг зорґанізувати Русинів в Едмонтоні, то се не его вина, а вина едмонтоньских Русинів.

В. Романюк.

10 долярів нагороди!

Два молоді інтеліґентні Русини, купці з прадіда, посідаючі практику европейску і американьску, з язиком руским, польским, ческим, німецким і анґлійским, хотілиби в відповідній місцевости або плейсї між своїми отворити ґросерню і бучерню. Єслиби хто знав на се добре місце нехай опише все докладно, а котра місцевість покаже ся найвідповіднійша, той дістане 10 долярів нагороди.

E. Zbudowski,
527 Lexington Ave., New York, N. Y.

Дуже важне!

Дорогі Братя і Сестри:

Повідомляю Вас, що у мене можете дістати всякі молитвеники, рускі і польскі в дуже хорошій оправі, пр. в слоновій кости, шкіряній і простій і всякі церковні книги, а також і книжочки з ріжними повістками, пісні, коломийки, сонники і пр. При більших замовленях дасть ся відповідний опуст, а я Вам ручу, що моїми книжками будете вдоволені. Свій до свого! 13-

Адрес: Joe. Charkass,
184 Hudson Str., New York, N. Y.

ПОЗІР!

На наше жадане вже починають деякі сьвідомійші Русини присилати нам дописи про те де потреба робітників. Що вісти про таку справу дуже великої ваги — не улягае жадному сумнівови. Тому аби улегчити дописувателям роботу, подаем понисше табличку з 12 питанями, які звичайно ставлять ті, що шукають роботи.

Просимо кождого хто знае, що на его плейзі могуть Русини дістати роботу, сейчас точно відповісти на кожде з понисших 12 питань і карточку таку сейчас нам присылати.

Відповіди такі будемо друковати в найблисшім числі „Свободи“. Хто прочитае в „Свободі“, що на якімсь плейзі потреба робітників, повинен або сейчас там поїхати, або зголоситись письменно до роботи — бо если буде вичікувати, може хтось инший заняти се місце.

Письменно можна голоситись так:

Сли до одного чоловіка: Dear Sir:

Сли до компанії: Gentlemen:

I understand you need some men to work for you. Kindly advise if that is true as I am looking for work just now, and can start at once after receipt of your letter.

Yours truly,

Підпис і докладний адрес робітника.

Виріжте сю карточку і зашліть еї до редакції „Свободи“, 184 Hudson St., New York, N. Y.

1. Назва місцевости?

2. Назва фабрики чи компанії?

3. Скілько робітників потреба?

4. До якої роботи?

5. Чи треба вміти англійску мову?

6. Яка плата?

7. Скілько годин праці?

8. Як часто виплата (пейда)?

9. Що коштуе рент?

10. Що коштуе борд?

11. Чи е страйк?

12. До кого голоситись на плейзі?

Докладний адрес пишучого:

ЧИТАЙТЕ!

Спис книжок, які продаемо:

* Америка ... 15 ц.	Народний рух австро-угорских Русянів ... 15 ц.
* Ангел та пустельник і т. і. 15 ц.	Новий Завіт ... 4 дол.
Біблія Велика ... 2 дол.	Образки і загадки ... 10 ц.
Борба кляс і чому робітники орґанізують ся ... 15 ц.	Оповідання ... 15 ц.
* В Старім і Новім краю ... 25 ц.	Оповід. про заздрих богів 10 ц.
* Гріхи міліонерів і т. п. С. 7 15 ц.	Пестрі звуки ... 75 ц.
Дещо з історії православної місиї в Америці ... 10 ц.	Про відступників від рос. православія ... 10 ц.
Дещо про зьвірята ... 30 ц.	* Про нутро землі ... 25 ц.
* Дві левади і т. п. С. 5 ... 15 ц.	Підземні скарби ... 25 ц.
* Дорога любови, то Божа дорога С. 6 ... 15 ц.	Покуса ... 10 ц.
Драгоманів ... 15 ц.	Псалтир ... 1 дол.
* Еміґрант ... 15 ц.	Розмова Поляка, з Русином 10 ц.
Журавлі ... 10 ц.	Руско-англійский словар. 20 ц.
Житє Ісуса Христа ... 1.50 дол.	* Релігійні віровання стародавних народів ... 20 ц.
* Житє, зарібки, орґанізації і т. п. в Спол. Державах .. 15 ц.	Смерть ... 10 ц.
За красою ... 1 дол.	*Стародавні казки та оповідання ... 15 ц.
Земельне питанє ... 15 ц.	*Степові люде ... 15 ц.
Зуб за зуб ... 10 ц.	*Страйк ... 20 ц.
* Казки про Жидів ... 15 ц.	*Стріляй на смерть, робітнича драма ... 15 ц.
Історія Руси з образками .. 10 ц.	Унія в Америці ... 20 ц.
Капітал і праця ... 15 ц.	*Хто з чого жие ... 15 ц.
* Книжка Рахункова ... 50 ц.	* Які то є люди на земли з 20 образками ... 50 ц.
Марія ... 10 ц.	* Як мужик ходив до царя правди шукати ... 15 ц.
*Многострадальний народ. огляд історії українського народу ... 20 ц.	* Через кордон ... 15 ц.
*Навернений Грішник ... 20 ц.	

Атляс цілого сьвіта, англійский 105 мап, 300 сторін, подае імена і людність 40.000 міст цілого сьвіта 1 дол.

Мапа Сполучених Держав і цілого сьвіта, 4 стопи широка а 6 стіп довга (инші продають по 5 дол.) у нас лиш 2 дол.

Адрес треба всегда виписати англійскими буквами і то дуже виразно.

Swoboda, 184 Hudson St., New York